

Odkrit je spomenik časti in slave

Svečanosti odkritja je prisostvovalo po svojih zastopnikih vse ljudstvo Slovenske Koroške

St. Rupert pri Velikovcu, 26. oktobra.

Današnja jesensko nedeljo, ki jo je motilo še skrajno slabo vreme z dežjem in snegom, je bil v našem kraju z velikimi slovesnostmi odkrit veličastni spomenik padlim partizanom Slovenske Koroške, ki padli na zemljo tako zvesto ljubili, da so za njo žrtvovali najdražje, kar ima človek — svoje življenje. Turobno veličastno razpoloženje se je lotevalo tudi množic slovenskega ljudstva, ki je iz vseh krajev Slovenske Koroške prihitele, da počasti spomin nesmrtnih ljubljencev koroških Slovencev. Prihitele so množice iz najbolj oddaljenih krajev, delegacije vseh množičnih organizacij, predstavniki Osvobodilne fronte, mladina in žene.

Na dvorišču Narodne šole je bila postavljena tribuna, okrašena z zastavami zaveznikov in Avstrije, prav v sredi pa je bila velika slovenska zastava, tista, pod katero so se borili naši partizani in pod katero se naše ljudstvo bori za dokončno osvoboditev. Na tribuni so se zbrali najvišji predstavniki Slovenske Koroške s člani Pokrajinskega odbora OF, Zveze mladine, AFŽ, Slovenske prosvetne zveze, političnih internirancev, slovenskih izseljencev, Komunistične partije Avstrije, Svobodne avstrijske mladine in drugih. Slovesnost je povzdignila še zlasti navzočnost zastopnika Sovjetske armade kapetana Krilova in zastopnikov Jugoslovanske armade pod vodstvom majorja Jožeta Počkarja. Na dvorišču narodne šole se je zbrala množica ljudstva.

Slovesnosti je otvoril podpredsednik PO OF in predsednik Pripravljalnega odbora za postavitev spomenika dr. Luka Siencnik, ki je pozdravil navzoče delegacije in zastopnike.

Nato je v imenu POOF-a za Slovensko Koroško vse navzoče pozdravil predsednik POOF-a dr. Franc Petek, ki je poudaril, da izraža spomenik globoko povezanost koroških Slovencev s partizansko borbo in Osvobodilno fronto. Naglasil je, da smo bili koroški Slovenci skupaj z ostalimi Slovenci med tistimi narodi, ki jih je bil tuj, velenemški šovinizem obsodil na smrt, še preden je nacionalsocializem s smrtnimi obsodbami, taborišči in izseljevanjem skušal iztrebiti slovenski narod. Krivični plebiscit leta 1920, ki naj bi rešil narodnostno vprašanje na Koroškem, ga je "rešil" tako, da je dal sovražnikom Slovencev vse možnosti, da uničijo slovensko ljudstvo. Govorec o prvi republiki Avstriji in Hitlerjevi osvajaški vojni je dr. Petek pripbil, da so koroški Slovenci v času osvobodilne vojne kot edini v mejah nemškega rajha vodili oboroženo borbo skupaj z narodi Jugoslavije proti okupatorju. Dr. Petek je svoj pozdravni nagovor končal z besedami:

"Spomenik padlim partizanom v St. Rupertu naj bo kažipot iz dobe zatiranja v boljšo bodočnost, ko bo živel slovenski in avstrijski narod vsak na svoji lastni zemlji, prešinjten z istim duhom nacionalne in socialne strpnosti. Spomenik naj bo znamenje miru, za katerega se borijo vsi res demokratični narodi vsega sveta."

S posebnim navdušenjem je bil pozdravljen zastopnik Sovjetske armade kapetan Krilov, ki je pozdravil spominsko svečanost v imenu Sovjetske zveze in borcev Sovjetske armade. Kot zastopnik Jugoslavije je svečanost pozdravil major Poč-

kar, ki je v svojem govoru podčrtal, da so se koroški partizani borili v vrstah Jugoslovanske armade in da takrat med Koroško in Jugoslavijo ni bilo nobenih meja. Med partizanskimi borci in junaki Slovenske Koroške je bil Tavčman Franc Lenart in njemu so sledili še mnogi, ki so se pridružili partizanskim edinicam. S tem so pokazali odločno voljo, da storijo vse za svojo svobodo. Simpatije, ki jih uživajo partizani v svetu, so tako velike, da jih ne more nihče iztrgati iz src teptanih ljudstev. Množica je z burnim odobravanjem pozdravila govor zastopnika Jugoslovanske armade majorja Počkarja.

Nato so sledili pozdravi delegacij in drugih zastopnikov. V imenu bivših političnih internirancev in obsojencev Slov Koroške je visoke goste in zbrano ljudstvo pozdravil tov. Joško Pak, v imenu slovenskih izseljencev tov. V. Gröblacher, v imenu Slovenske prosvetne zveze dr. Joško Tischler, v imenu Zveze mladine predsednik PO ZMSK tov. Lipe Kolenik, v imenu PO AFŽ za Slovensko Koroško predsednica Franciška Sluga, v imenu Komunistične partije Avstrije tov. Kazianka, v imenu avstrijskega KZ-Verbanda direktor Just Valentin, v imenu avstrijskih protifašističnih borcev Stollwitzer, v imenu "Svobodne avstrijske mladine" tov. Turko Lojzi. Vsi so v svojih govorih naglasili, da je borba partizanov na Slovenskem Koroškem izraz odločne volje koroških Slovencev po priključitvi k FLRJ in temelj enotne anti-fašistične akcije med naprednimi silami na področju Slovenske Koroške.

Po pozdravih so bile prečitane brzojavke, ki jih je dobil pripravljajni odbor od anti-fašističnih organizacij iz Slovenske Primorske, od Izvršnega odbora OF in glavnega odbora borcev narodnoosvobodilne vojske Slovenije. Koroški Slovenci so besedilo brzojavk sprejeli z navdušenim odobravanjem in s tem izrazili svoje veselje nad zavestjo, da je z njimi v borbi za svobodo in napredek ves slovenski narod ne glede na meje, ki ga še trenutno ločijo.

V imenu Društva partizanov Slovenske Koroške je spregovoril sekretar Pokrajinskega odbora Osvobodilne fronte za Slovensko Koroško tov. Karel Prušnik — Gašper.

Govor sekretarja POOF-a Karla Prušnika - Gašperja

Sekretar POOF-a je med drugim dejal: "Spomenik naj bo simbol velikega dela v naši zgodovini, opomin nam in še poznim rodovom, da smo enkrat za vselej prenehali biti sužnji. Ta spomenik, ki ga danes odkrivamo, je svetel dokaz, da smo koroški Slovenci s tem, ko smo leta 1942 zavestno zgrabili za orožje proti tujcu, postali del naprednih demokratičnih narodov. Borili smo se za pravičen mir, za pravično demokratično ureditev, za popolno likvidacijo fašizma in da bi se nikoli več ne zgodilo to, kar je prineslo vsemu človeštvu toliko gorja, da bi namreč nemški imperializem mogel še kdaj otresati svoja grozodejstva nad malimi narodi."

Opisujoč izseljevanje koroških Slovencev in druge krvave zločine nacizma na naši zemlji, je dejal tov. Prušnik:

"Demokratični narodi vse Evrope in — s ponosom ugotavljam — med nje so bili

uvrščeni tudi koroški Slovenci, so zlomili hrbtnico nemškemu imperializmu, ker je na čelu te osvobodilne vojne korakala nepremagljiva delavsko-kmečka Rdeča armada pod vodstvom velikega Stalina.

Koroški Slovenci vodimo še danes borbo za priznanje naših s krvjo priborjenih demokratičnih pravic, borbo za neodvisnost in svobodo. Maja 1945 smo v okviru JA pod vodstvom našega velikega maršala Tita osvobodili Slovensko Koroško. In mednarodna reakcija, ki nam odreka naše pravice, se moti, ako misli, da bo našo osvobodilno misel in s krvjo priborjeno pravico zatrla z zaporji in puškinimi kopiti. Naša enotnost in borbenost je jamstvo za doseg tega cilja, za katerega so dali svoje življenje partizani Slovenske Koroške, in ta cilj je priključitev Slovenske Koroške k FLRJ. Obsodbe koroških Slovencev zaradi nošenja naših nacionalnih in protifašističnih zastav, udarci, ki nam jih delijo imperialistični hlapi s puškinimi kopiti, so znak slabosti imperialističnih kričavev, so metode, ki jih mi že dobro poznamo iz pravkar minule dobe. Metode Hitlerja, Göbbelsa in Himmlerja, ki se jih vneta uči in poslužuje mednarodna reakcija, nas ne bodo nikoli odvrnile od našega cilja, da bi se kdaj koli odrekli tistemu, za kar smo bili in smo še danes pripravljeni umreti — to je popolna narodna osvoboditev, to je združitev vsega slovenskega naroda v Titovi Jugoslaviji.

Koroški Slovenci smo znali dosedaj in bomo znali tudi v bodoče čuvati in braniti pridobitve narodnoosvobodilne borbe, med katere ne spada samo borbena enotnost koroških Slovencev, temveč tudi najtesnejše sodelovanje v borbi proti imperializmu z našim sosednim narodom, z avstrijskimi antifašisti. Kakor smo si slovenski in avstrijski antifašisti delili trpljenje pretekle vojne in se je bratstvo in edinost rodilo v osvobodilni borbi proti fašistični Nemčiji, po tej poti hodimo še danes.

Angleški vojaški sodniki, kakor so različni Cobeni, obsojajo naše ljudi zato, ker hočejo vidno manifestirati svojo narodno zavest. Ameriški sodniki vojaških sodišč obsojajo avstrijske antifašiste, ker se bore za kruh, kar smatrajo anglo-ameriški imperialisti za zločin. Svetovna javnost bo sama ocenila, kaj je v tem primeru zločin. Borba avstrijskih antifašistov je naša borba in naši uspehi proti imperializmu in novemu fašizmu so njihovi uspehi.

Mi koroški Slovenci in antifašisti, ki smo se borili proti fašizmu, smo navajeni odkrito reči fašistom — fašist. Za nas in za tisoče žrtev, ki so padle, je bila borba proti fašizmu sveta stvar Ljudje, ki danes te besede ne morejo prenesti, so pa na drugi strani lahko s fašizmom sodelovali in ga podpirali, kot podpirajo danes v vseh oblikah novo porajajoči se fašizem."

Govorec o procesu proti Maier-Kaibitschu je tovariš Prušnik dejal, da sedi v osebi Maier-Kaibitscha na zatožni klopi celoten sistem nasilja in zločinov nad koroškimi Slovenci, tako iz cesarske Avstrije preko saintgermanske Avstrije in nacistične Ostmarke do danes. Koroški Slovenci zahtevajo za Maier-Kaibitscha in vse njegove krivce smrtno kazen. V koliko bo dejansko obsodbo izreklo tudi avstrijsko ljudsko sodišče v Celovcu, je vprašanje, koliko je demokracija v Avstriji že dozorela.

"Danes se mnogo govori o nevarnosti no-

ve vojne. Kdor govori o nevarnosti nove vojne," je nadaljeval tovariš Prušnik, "si želi vojno in kdor si želi vojno, je imel od nje korist. Delovno ljudstvo vseh narodov pa je zaradi vojni samo trpelo, trpelo in prelivalo kri, s svojimi žulji in znojem pa obnavljalo to, kar so vojne uničile. Narod pa danes nočejo vojne, ker so se od zadnje marsikaj naučili. Mi vemo, da vojni hujskači niso pripravljene prelivali kri na frontah sami, in vemo tudi, da ni nobenega naroda, ki bi bil pripravljen žrtvovati se in umirati za koristi ameriškega kapitala. Zato je velikanska razlika med željo in možnostjo nove vojne. Velikanska je ta razlika, če upoštevamo, da so si, ki branijo danes mir, tako velike in pomembne, kakor še nikoli niso bile v zgodovini."

Ob koncu svojega govora je tov. Prušnik poudaril, da ob odkritju spomenika koroški Slovenci ponavljajo prisego — dano padlim partizanskim borcem, da bodo čuvali njihov spomin in pridobitve njihove borbe. Koroški Slovenci se bodo še tesneje strnili okoli Osvobodilne fronte in se bodo še odločneje borili za svobodo pod njenim vodstvom. Utrjevali bodo in razširjevali fronto demokratičnih sil, ki se bori za mir proti hujskačem nove vojne in proti imperialistom.

Množica je besedam sekretarja POOF-a navdušeno pritrdjevala. Združeni pevski zbori so nato pod vodstvom tov. Zdravka Hartmanna ubrano in udarno zapeli "Hej brigade" in "Na juris".

ODKRITJE SPOMENIKA

Zbrana množica je nato skupaj z delegacijami odšla z dvorišča Narodne šole na pokopališče, kjer je čakal spomenik svoje-ga odkritja. Veličasten somenik je bil pokrit z ogromno slovensko zastavo. Predsednik pripravljalnega odbora dr. Luka Siencnik je stopil pred množico in spregovoril:

"Stojimo pred znakom časti in slave. Slovenski narod ga je postavil v zahvalo junakom, ki so v najtežjih dneh naše zgodovine dali svoje življenje za naše osvobodjenje. S tem ga odkrivam in ga izročam v varstvo slovenskega naroda!"

Velika slovenska zastava je zdrknila na tla, medtem pa je v turobni jesenski dan zadonela žalostinka združenih pevskih zborov "Žrtvam". K veličastnemu spomeniku je stopil župnik g. dr. Zeichen ter je ob asistenci g. Tomaža Holmarja in kateheta g. Orla opravil svečani obred blagoslovitve ter nagovoril zbrano množico.

Po svečanem obredu blagoslovitve so pričele polagati delegacije vence pred spomenik. Vence so položili zastopniki Jugoslovanske armade, Političnega predstavništva FLRJ za Avstrijo na Dunaju, predstavniki OF in vseh množičnih organizacij, predstavniki antifašistov in drugi. Med polaganjem vencev so združeni pevski zbori peli žalostinko "Oj Doberdob". Godba na pihala je zaigrala več žalostink.

Pod globokim vtisom so se množice pričele razhajati. Večina ljudi je odšla v Narodno šolo, kjer je bila odprta razstava o življenju in borbi koroških Slovencev.

RAZSTAVA

življenja in borbe Slovenske Koroške

V nedeljo 26. oktobra 1947 je po svečanostih odkritja spomenika padlim partizanom Slovenske Koroške otvoril predsednik Slovenske prosvetne zveze tovariš dr. Joško Tischler razstavo „Življenje in borba Slovenske Koroške“ v prostorih Narodne šole v St. Rupertu pri Velikovcu, tajnik SPZ tov. dr. Mirt Zwitter pa je kratko razložil in tolmačil posamezne oddelke razstave.

Prvi oddelek te razstave nosi naslov „Koroška v borbi“. V njem je v obliki fotoreportaž in grafičnih prikazov podana vsa zgodovina, vzroki, potek in posledice narodnoosvobodilne borbe koroških Slovencev. Teror fašističnega okupatorja nad koroškimi Slovenci, ki je bil zadnja in najstrašnejša faza večdesetletnega načrtnega zatiranja s strani velikomemskih šovinistov, je s svojimi grozotami in zločini pogljal v borbo za pravico, človečanstvo in svobodo ves slovenski narod, torej tudi koroške Slovence. Ljudstvo je zgrabilo za orožje v času največjih fašističnih uspehov na vseh frontah in se po težki, a junaki štiriletni borbi na strani naprednih sil sveta in v vrstah Jugoslovanske armade pod vodstvom maršala Tita osvobodilo fašističnega jarma. Niti velike ofenzive in zločinske metode okupatorja niso mogle uničiti borbenosti in svobodoljubja. Ko se je zrušil fašistični vojaški stroj, je Jugoslovanska armada s koroškimi partizani kot prva osvobodila ves teritorij Slovenske Koroške.

Značilen dokaz enotnosti slovenskega narodnoosvobodilnega gibanja nudi o predvsem grafikon, iz katerih je razvidno, da se ozemlje strnjene slovenske naseljenosti na Koroškem popolnoma križe z ozemljem, koder so fašisti vršili izselitve, koder so se vršile partizanske akcije in borbe, koder je fašistični okupator vodil svoje ofenzive proti partizanom in koder so se že v času okupacije razvili odbori politične organizacije koroških Slovencev „Osvobodilne fronte za Slovensko Koroško“.

Toda po končani vojni borba koroških Slovencev ni prenehala. V korist svetovni imperialistični reakciji naj bi se odrekli koroški Slovenci cilju svoje borbe: osvoboditvi in priključitvi k FLRJ. Vendar ljud-

stvo, ki se je znalo z orožjem boriti proti fašističnemu nasilniku, ne more sprejeti krivične rešitve, zato neustrašno nadaljuje svojo borbo, četudi z drugačnimi sredstvi. Mladina, ki je tvorila že v partizanskih vrstah najudarnejši del, se tudi danes bori v prvih vrstah in doprinaša ogromne žrtve. Niti nje kot vsega slovenskega naroda ne morejo odvrniti od prave poti ne teror policije ne kamenje, koli, vodne brizgalne, puškina kopita, salve in zapori.

Vsa ta dejstva so prepričala koroške Slovence, da je njihova edina rešitev združitve z matičnim narodom v okviru nove Titove Jugoslavije, ki jim je edino jamstvo za resnično svoboden narodni, socialni, gospodarski in politični razvoj.

Drugi del razstave je posvečen „naši knjigi“, ki je bila nekoč in je še danes najtrdnjša vez koroških Slovencev z matičnim narodom. Razstava obsega prikaz doprinosa Družbe sv. Mohorja v Celovcu, ki je bila nekoč kulturno središče vsega slovenskega naroda. V glavnih obrisih so prikazane razne panoge literarnega ustvarjanja kakor pesništvo, pripovedništvo, likovna umetnost, dramatika, glasba ter šolska in mladinska literatura. Kot izraz borbe slovenskega naroda pa je v središču razstavnega prostora zbrana literatura, ki prikazuje borbo koroških Slovencev za neodvisnost in svobodo v zgodovini in zlasti v času narodnoosvobodilne borbe in danes.

Tretja soba obsega „umetnost in obrt“. Označujejo jo predvsem slike velikega mojstra slikarja Petra Markoviča. Ostali del velike sobe prikazuje folkloro Slovenske Koroške in izdelke gojenk gospodinjskih tečajev Narodne šole v Sent Rupertu.

Če upoštevamo, da je ta razstava prva te vrste na Slovenskem Koroškem in da je bilo treba za njo premostiti ogromne začelne težave, moramo priznati, da je razstava res dobro in načrtno pripravljena. Zeleti pa bi bilo, da bi posamezne oddelke označevali napis in razlage posameznih slik, predmetov in knjig, predvsem pa, da bi bil v vsaki sobi na razpolago vsaj en vodič, ki razstavljene predmete pozna in ve za njihov pomen.

Hujškači nove vojne so kriminalni zločinci

Politični odbor Generalne skupščine Združenih narodov je pretekli teden obravnaval predlog sovjetske delegacije o ukrepih proti propagandi in netenju nove vojne. Sovjetska delegacija je predlagala, da Združeni narodi sprejmejo naslednjo resolucijo:

1. Organizacija Združenih narodov obsoja zločinsko propagando za novo vojno, ki jo vodijo reakcionarni krogi v nekaterih državah, posebno v ZDA, Turčiji in Grčiji in v kateri z različnimi lažmi in izmišljotinami v tisku, radiu, filmu in govorih odkrito pozivajo k napadu na miroljubne demokratične države.

2. OZN smatra dopustitev in še bolj podpiranje propagande za novo vojno, ki lahko privede do tretje svetovne vojne, kot kršitev obveznosti, ki so jih prevzeli člani OZN.

3. OZN smatra za nujno potrebno, da opozori vlade vseh držav, da je vsake vrste vojna propaganda kriminalni zločin, ki je podvržen odgovarjajočim kaznim. Države morajo podvzeti ukrepe, ki bodo ukinili in preprečili vojno propagando kot splošno nevarno dejanje, ki ogroža življenjske interese in blaginjo svobodoljubnih narodov.

4. OZN poudarja nujnost, da se izvedejo sklepi Generalne skupščine OZN od 14. decembra 1946 o razoroževanju in od 4. januarja o prepovedi atomskega in vseh drugih orožij, ki so namenjeni za množično uničevanje. OZN je mnenja, da izvedba teh sklepov odgovarja koristim vseh svobodoljubnih narodov in da bi bila eden najhujših udarcev proti propagandi in netilcem nove vojne.

Vodja delegacije Sovjetske zveze A. Višin ski je v govoru, ki ga je imel pred političnim odborom, utemeljil sovjetski predlog. Med drugim je dejal, da so ljudje, ki bi radi na vsak način zakrili vojno nevarnost, ki so jo izzvale spletke klike magnatov ameriških monopolov. Sovjetska zveza svari pred nevarnostjo nove vojne. Razkrinkani ne-

tilci vojne bi sedaj radi obdolžili Sovjetsko zvezo in druge države vzhodne Evrope.

Višinski je označil bivšega ameriškega zunanjega ministra Byrnesa kot »slave željnega vojnega hujškača«. Historija netilcev vojne, ki se zavedajo, da jim ne preti nobena kazen in ki jih vodilni ameriški krogi še vzpodbujajo, se nadaljuje. Zdi se, da je truplo reakcije, za katero so verjeli, da je pokopano pod ruševinami fašizma, znova oživele. V duhu »Marshallovega načrta« piše fašistom naklonjeni Amerikanec Hamilton Fish: »Nemčija je bila do 1939. l. branik pred azijskim komunizmom. Ona bo to lahko tudi danes, če se bo z njo spodobno in previdna ravnalo.«

Odgovornost za vojno nevarnost, je dejal Višinski, nosijo ameriški monopoli, ki inspirirajo »novi kurs« ameriške zunanje politike, premeteni oderuhi, psihopati in gangsterji, katerih prodana peresa pišejo vse, kar jim naročajo.

Sovjetska zveza zahteva obsodbo te zločinske vojne propagande. Izgovori na svobodo tiska so hinavski. V vseh civiliziranih in demokratičnih državah svoboda tiska ne izključuje nekaterih omejitev, ki so v korist družbe in morale.

JUGOSLAVIJA BO IZPUSTILA AVSTRIJSKE VOJNE UJETNIKE

Predstavnica Komunistične partije Avstrije poslanec Honner in generalni sekretar partije Fürberg sta 21. in 22. oktobra v Beogradu razpravljala o povratku avstrijskih vojnih ujetnikov iz Jugoslavije. Predstavniki vlade FLRJ so kljub sovraženemu odnosu avstrijske vlade do FLRJ pristali na prošnjo predstavnikov KP Avstrije na čimprejšnjo vrnitev avstrijskih vojnih ujetnikov v domovino. Jugoslovanska vlada bo v prvih dneh meseca novembra izpustila okrog 1200 avstrijskih vojnih ujetnikov, z januarjem mesecem prihodnjega leta pa bodo pričeli prihajati transporti z ostalimi vojnimi ujetniki.

TURČIJA — ZATOČIŠČE VOJNIH ZLOČINCEV

Kakor piše beograjski list »Borba«, je Turčija postala zatočišče vojnih zločincev. Turška delegacija, ki je nedavno obiskala taborišča »razseljenih oseb« v Italiji, Avstriji in zapadni Nemčiji, je v Rimu izjavila, da bo Turčija sprejela 25.000 razseljenih oseb, ki bodo dobili turško državljanstvo in bodo v Turčiji živeli »kot ljudje«. Tisti, ki so služili kot častniki, bodo dobili odgovarjajoče čine v turški armadi. Vsi, ki bi pa hoteli stopiti v turško vojsko bodo uživali posebne olajšave in prednosti. V Rimu bodo ustanovili poseben urad, ki se bo bavil s preseljevanjem teh oseb v Turčijo. Splošno znani vojni zločinci Sira Ibrahim Turein in Azim Tutuc so bili iz koncentracijskega taborišča že prepeljani v Turčijo. Znani vojni zločincev — podpolkovnik Nedilčeve vojske Vlado Perić, »e prevzel vlogo, da vabi vojne zločince v turško armado.«

Nekdaj je nacistični minister Papen vplival na turško zunanjo politiko, pravi članek. Sedaj so njegovo mesto prevzeli prekomorski poslaniki in ministri. Ameriški dolar je nadomestil nemško marko in vse je ostalo pri starem.

SLOVENSKO LJUDSTVO V ITALIJI ZAHTEVA SLOVENSKE ŠOLE

Italijanske oblasti v Gorici še do danes niso odprle slovenskih šol v mestu in okolici. Glavni odbor Demokratične fronte Slovencev v Italiji je na svoji zadnji seji razpravljal o slovenskem šolstvu in poslal ministrstvu za prosveto v Rim naslednjo brozjavo:

„Demokratična fronta Slovencev v Italiji protestira, ker še ni urejeno slovensko šolstvo. Zahteva imenovanje slovenskega šolskega nadzornika, ravnateljev, profesorjev in učiteljev. Demokratična fronta Slovencev v Italiji zahteva nujno ureditev.“

Kakor javljajo iz Slovenske Benečije, je italijansko ministrstvo za prosveto poslalo občinskim svetom te slovenske pokrajine okrožnico s pozivom, naj se tamkajšnje prebivalstvo odloči za slovenske ali za italijanske šole. Občinske oblasti pa niso o tem obvestile prebivalstvo in so o tem same odločale. Dne 5. oktobra se je sestel občinski svet v Podbonescu, ki je sklenil „v imenu ljudstva“, da slovenska šola v tej občini ni potrebna in naj se nadaljuje šolski pouk v italijanščini. Znano je, da so vsi občinski svetniki te občine krščanski demokrati in znani preganjalci beneških Slovencev, sovražniki slovenske kulture in Jugoslavije.

Prebivalstvo Slovenske Benečije zahteva, naj se odprejo po vsej Slovenski Benečiji slovenske šole.

Prebivalstvo v Slovenski Benečiji je direktno in indirektno podvrženo strahovanju. Večina slovenskih Benečanov bi se morala, če bi hotela živeti v takih okoliščinah, odpovedati vsaj formalno slovenski narodnosti. Za vsako službo, za vsako najmanjšo potrebo pri italijanskih oblasteh, celo za živilske nakaznice je treba imeti „posebna priporočila“ raznih protiljudskih elementov. Narodno zavedni Slovenci, ki se nočejo pokoravati tem izkoriščevalcem, so najbolj prizadeti, ker ne dobe službe, če hočejo delati.

Karabinjerji v St. Lenartu so aretirali neko ženo samo zaradi tega, ker je govorila o dobrih razmerah v Kobaridu in v Jugoslaviji. V kasarni so ji grozili, da mora govoriti slabo o Jugoslaviji, če noče biti kaznovana.

POLITIČNE VESTI

Politični odbor Generalne skupščine Združenih narodov je s 56 glasovi sprejel resolucijo, ki obsoja propagando in hujškanje na novo vojno. Resolucija poziva vse člane OZN, naj v okviru svojih ustavnih predpisov podpirajo propagando za mir.

Predsednik poljske kmečke stranke Mikolajczyk je z nekaterimi svojimi najožjimi sodelavci pustil svojo stranko na cedilu in pobegnil v inozemstvo. Značilno je, da se je za ta korak odločil v času, ko je 56 članov vodstva kmečke stranke zahtevalo sestanek vodstva in odstop Mikolajczyka. Ves poljski tisk komentira in obsoja njegovo obnašanje. »Mikolajczyk ni delal kot poljski politik ampak

kot agent tujezemskih interesov, ki je zapustil svojo domovino, ker je videl, da tu ne more nič več doseči«, piše organ kmečke stranke »Gazeta Ludowa«.

Kakor poroča radijska postaja grške demokratične armade, so monarhofašisti v zadnjih dneh samo v Solunu usmrtili 71 grških patriotov. O vseh teh množicah usmrtilih v Atenah molčijo. Kakor uradno poročajo, b ameriška vlada poslala v Grčijo svoje oficirje, ki bodo vodile operacije grških vladnih oddelkov proti demokratični armadi. V grških vladnih krogih vlada zaskrbljenost, ker so dosedaj še vse vladne ofenzive doživele polom.

Predsednik francoske vlade Ramadier je francoskemu parlamentu predstavil novo vlado, ki jo je sestavil pretekli teden po ostavki dotedanega kabineta. V svojem govoru je Ramadier nastopil proti mezdnam povišicam in stavkam. Pozdravil pa je Marshallov načrt kot »zdravilo« proti krizi. Ramadier je odbil zahteve De Gaulla po reviziji ustave in razpustitvi parlamenta. »To so parole, ki jih že od nekdanj uporabljajo vsi sovražniki republike.« Govornik komunistov Duclos je napadel program vlade, ki bg Francijo privedel v odvisnost od dolarja. Marshallov načrt ogroža suverenost francoske republike.

Komunistična partija Francije je objavila izjavo o rezultatih občinskih volitev. Izjava, ki je tudi odgovor na provokatorske izjave De Gaulla, pravi, da so občinske volitve pokazale, da fašistična nevarnost dejansko obstoja, še bolj so pa dokazale, da to nevarnost lahko odklonijo. De Gaulla, ki je na volitvah poskušal, da bi uničil Komunistično partijo, je uspelo, da je razbil meščanske stranke, medtem ko so komunisti izšli iz volitev še močnejši kot do sedaj.

Pred vojnim sodiščem v Beogradu se je pričela razprava proti skupini nemških vojnih zločincev, ki so odgovorni za številne zločine in pokolje nad srbskim ljudstvom v času okupacije. Med obtoženimi so bivši komandant Srbije, letalski general Dankelmann, bivši nemški generalni konzul v Srbiji Neuhausen, bivši še SS policije v Srbiji Berez in bivši SS-Obersturmführer Seifert.

Predsednik češkoslovaške vlade Klement Gottwald je zaupal osrednji načrtni komisiji nalogo, da izdela petletni gospodarski načrt Češkoslovaške, ki bo stopil v veljavo 1. januarja 1949.

12.000 francoskih rudarjev in nameščencev v Brieyu, Dancourtu in Aubeju stavka v znamenje protesta zaradi odvažanja hrane v francosko področje Nemčije. V pokrajini Meurth in Moselle bo stopilo v splošno stavko 600.000 delavcev in nameščencev.

Čete kitajske ljudske armade so prodrele do Mukdena, glavnega mesta Mandžurije. Prometne zveze mesta s komintangovo Kitajsko so pretrgane. V Mukdenu, ki je eno največjih industrijskih središč Kitajske, je večji del tovarn ustavil delo; tudi elektrarne ne obratujejo.

Drobne novice

Institut za proučevanje dialektičnega materializma je bil preteklo leto ustanovljen na jenskem vseučilišču. Ob obletnici instituta je vodja instituta dr. Walter Wolf, poudaril razvoj in nalogo instituta, ki je v tesnih znanstvenih vezeh z inozemstvom. Z moskovskim in beograjskim vseučiliščem je vzpostavljena vez že dalj časa, z Londonom in Parizom pa šele nekaj tednov.

Kolera v Egiptu. Egiptsko ministrstvo za zdravje je objavilo v soboto uradno poročilo o epidemiji kolere v Egiptu. Samo v zadnjih 24. urah je umrlo 279 oseb, zabeležili pa so 658 novih obolenj. Celotno število umrlih znaša do sedaj 2271.

Madžarska-češkoslovaška mešana komisija, ki proučuje vprašanje odstopa treh občin v bližini Bratislave Češkoslovaški, je imela te dni prvo sejo in je sestavila podkomisijo, ki bo določila mejo.

OF - naša organizacija!

Vsi krivci gorja koroških Slovencev morajo pred sodišče

Z razprave proti krvniku Maier-Kaibitschu

Nadaljnji potek dokaznega postopka v procesu proti Maier-Kaibitschu v preteklem tednu je pokazal v bistvu isto sliko kot do sedaj. Vojni zločinec Maier-Kaibitsch zakrknjeno odvraca od sebe krivdo, ki teži na njem kot vodilni osebi dolgoletnega sistematičnega raznarodovanja koroških Slovencev in kot izvrševalcu vseh brutalnih nacističnih zločinov nad njimi. Večina prič, ki jih je sodišče pozvalo, razbremenjuje obtoženca. Vse te priče, ki so po večini sodelovale z Maier-Kaibitschem že v prvi avstrijski republiki in tudi pod nacizmom obdržale vodilna mesta v »Heimatbundu« in vsej protislovenski politiki na Koroškem, se hočejo spomniti predpriprav, ki jih je podvzel »Heimatbund« na čelu z obtožencem za poslednji brutalni korak v reševanju slovenskega vprašanja na Koroškem. Obtoženi sam bi hotel dokazati, da je bil le izvršni organ povelja za izselitev koroških Slovencev, ki je prišlo iz Berlina. Prepričati bi hotel, da je bila njegova edina naloga v tem, da je izpolnjeval naloge, ki jih je dobil od gestapa in drugih merodajnih mest.

Priča Alfons Schiebert, osebni prijatelj Maier-Kaibitscha, je poskušal prikazati obtoženca v čimbolj simpatični luči in je celo trdil, kot vse druge obremenjene priče, da je baje Maier-Kaibitsch bil celo proti izselitvi koroških Slovencev. Izjavil je, da mu je Maier-Kaibitsch »o priliki povratka iz Italije« leta 1941 ali 1942 dejal, da pripravljajo na Koroškem izselitev in da je on ne bozdavljaja. S tem je postavil obtoženca na laž, ki je še pred nekaj dnevi trdil, da pri razgovorih, ki so jih vodili v Trbižu, o izselitvi koroških Slovencev ni bil navzoč. Prav tako sta morali priznati priči Karl Korytko, orožniški komandant na Koroškem, ter Hubert Bauer, da je igral obtoženi tudi v vojaških krogih vodilno vlogo.

Polkovnik Korytko, ki je bila od 1943 namestnik komandanta orožništva na Koroškem, je izpovedal, da je sodeloval konec leta 1944 ali v začetku 1945 pri razpravah, na katerih je bilo govora o borbi proti partizanom ter o možnosti samostojne obrambe Koroške. Te razgovore je vodil Maier-Kaibitsch in zahteval spričo bližanja južne fronte in zmagovitega napredovanja Jugoslovanske armade »evakuacijo« vse Slov. Koroške. Zahteval je najstrožje mere v borbi proti partizanom in odločno zagovarjal obrambo Karavank, da jih Jugoslovanska armada ne bi mogla prekoračiti. Priča Hubert Bauer, ki je bil uradnik pri »Reichskriegerbundu«, je prav tako potrdil, da je bil obtoženi pri tej vojaški organizaciji vodilni faktor.

Vsa ta dejstva hoče obtoženec zanikati ali pa se jih »ne spominja« več.

KOROŠKI SLOVENCİ ZAHTEVAJO KAZNOVANJE VSEH KRIVCEV

Vse načrtno zakrivanje zločinov nad koroškimi Slovenci pa ne more prepričati, da ne bi vsej javnosti postala očita krivda Maier-Kaibitscha in vseh njegovih sodelavcev in organizacij, ki so pripravljale že v prvi avstrijski republiki nasilne mere za uničenje slovenskega naroda na Koroškem in ki so potem ob ugodnih pogojih hotele izvesti svoj načrt z nasilno izselitvijo. Vse to je jasno razkril pred sodiščem dr. Mirt Zwitter, ki je bil na zahtevo ponovno zaslišan kot priča. Ugotovil je, da sodelujejo pri tem načrtnem zakrivanju resnice tudi nekateri celovski časopisi predvsem »Die Neue Zeit«, ki prinašajo izpovedi zaslišanih prič prikrojene svojim političnim koristim. Dr. Mirt Zwitter je poudaril, da izselitev ni bila izvedena po nalogu Berlina, kakor trdi obtoženec, temveč da je ta izvedel svoje dolgo let pripravljene načrte le pod ugodnimi okoliščinami za časa nacizma. Omenil je govor Maier-Kaibitscha 21. oktobra 1926 v Celovcu, ko je izjavil, da mora »Heimatbund« trenutno ugotavljati točno imovniško stanje koroških Slovencev, da ne bo poučen samo o osebnih, ampak tudi o gospodarski moči nasprotnika.

Te bo na podlagi vknjižb v zemljiških knjigah točno ugotovljeno in zaznamovano v posebni kartoteki. Bazen tega je

obtoženi takrat naglasil, da mora biti Koroška brezpogojno germanizirana, da morajo preiti šole v roke »Heimatbunda«, učiteljstvo pa mora tesno sodelovati z njim. Ob tej priliki se je zahvalil »Südmarki« in poudaril, da morajo dvojezične šole izginiti. Ljudje, ki še ne obvladajo nemškega jezika v zadostni meri, pa morajo biti čimprej germanizirani.

Dr. Mit Zwitter je nadalje navedel članek celovških »Freie Stimmen« od 7. 5. 1932. Citirani članek je pisan popolnoma v istem duhu, kakor je Maier-Kaibitsch govoril leta 1926. V dokaz, da je neresnična trditev obtoženca in njegovih razbremenilnih prič, da je bil Maier-Kaibitsch le izvrševalec povelj obsojenega gauleiterja Rainerja je dr. Zwitter prečital članek »Unser Hauptmann«, ki ga je priobčil »Kärntner Grenzruf« dne 11. 2. 1941. Članek pravi, da je vsa borba za nemštvo na Koroškem zasluga Maier-Kaibitscha. Pravtako je sam Rainer po izselitvi koroških Slovencev na vso moč hvalil obtoženca in dejal, da je ta ustanovil s svojim domom »Heimatbunda« v Dobrli vasi izvrstno obliko za ilegalno nacistično delo.

Maier-Kaibitsch je izrabil svoj položaj v času nacizma za to, da je izvedel svoj načrt, ki ga je pripravljaval dolga leta svojega dela v »Heimatbundu«. Kot vodja »Heimatbunda«, deželnega urada za obmejna vprašanja in kot opolnomočenec državnega komisarja za utrjevanje nemštva, je imel vse možnosti, da »dokončno« reši narodnostno vprašanje na Koroškem v smislu pripravljenih načrtov.

Sodelavci Maier-Kaibitscha so ostali v času nacizma isti kot so bili v prvi avstrijski republiki. Njegov namestnik Karl Fritz, znani ilegalni nacist, je bil njegov sodelavec že v času plebiscita. Prav tako Plankensteiner, ki se je ponašal s tem, da je ilegalni nacist. Kot tak je tudi dobil važno mesto pri nemški preseljevalni družbi (DUT). Tudi inž. Maierhofer, njegov sodelavec iz časa plebiscita je bil nastavljen v njegovem uradu. Schumy in Perkonnigg, ki sta bila zaslišana z drugimi vred kot priči, sta znana sodelavca »Heimatbunda« in je njihova protislovenska usmerjenost dobro znana. Zelo zanimivo je, je poudaril dr. Mirt Zwitter, da so taki ljudje mogli tudi po zlomu tretjega rajha dobiti v svoje roke akte v zvezi z izselitvijo in se v vrnitvi v komisijo za popravilo škode izseljencem, kot to kaže primer Maierhoferja. Dejstvo je, da so bili akte v zvezi z izselitvijo na izrecno zahtevo namestnika deželnega glavarja Ferlitscha spravljeni v privatnem stanovanju in da je bil akt nemške naseljitvene družbe (DAG) v rokah Maier-Kaibitschevega sodelavca. Ljudje, ki so odločali med nacizmom in še prej v avstrijski republiki o vprašanju koroških Slovencev, so tudi danes na vodilnih položajih. Omenil je polkovnika Stossierja, ki je bil v času plebiscitnih bojov podrejen Maier-Kaibitschu.

Proti trditvi obtoženca, da je bil samo izvršni organ gestapa in delal le po navodilih šefa gestapa dr. Weimanna, je priča dr. Mirt Zwitter navedel vrsto dokumentov, ki dokazujejo ravno nasprotno. V več primerih (Kusternik, Pachler, Stückler itd.) se je izkazalo, da niso lastniki in zaradi tega ne morejo biti razlašeni. Gestapo se je v teh primerih obrnil na Maier-Kaibitscha, naj on odloči »Reichskommissar« je iz »narodno-političnih« razlogov odredil razlastitev, odločilno besedo pa je imel Maier-Kaibitsch. Znana je vrsta primerov, da so bili slovenski posestniki razlašeni, četrtdi gestapo tega ni odredil.

Mnogo primerov je, da je predpisal Maier-Kaibitsch strožje mere kot gestapo. Tako v primeru družine Picej. Dovolj je torej dokazov, da obtoženec ni bil samo izvrševalec višjih povelj in da on nikakor ni bil tisti, ki je prepričal izselitev nadaljnjih 49.000 Slovencev. Maier-Kaibitsch je celo zavrnil intervencije visokih SS-funkcionarjev, kakor je to dokazano v primeru družine Grill.

Ko je dr. Mirt Zwitter pričel govoriti o nujnosti, da se razjasni krivda vseh obtoženčevih sodelavcev, ga je prekinil

državni tožilec, češ da mora v takih primerih pričati napraviti prijavo in da tu ni mesto, da bi razpravljali o njih. Priča dr. Mirt Zwitter mu je odgovoril, da je v tej zvezi napravil z dokumenti utemeljeno prijavo na varnostnega direktorja Stossierja in da je držnemu tožilcu o tej prijavi znano.

Pri izselitvi so sodelovali vsi koroški uradi, oblasti in organizacije. Mere nasilja je pripravljaval »Heimatbund« na čelu z obtožencem. »Heimatbund« je pripravljaval liste Slovencev, ki so bili pozneje izseljeni. Z njim je sodelovala organizacija »Abwehrkämpferjev«. V času nacizma so pri preganjanju Slovencev sodelovale oblastvene, politične in vse javne ustanove, predvsem pa uradi, katerih vodja je bil Maier-Kaibitsch. Vse ustanove, med njimi DUT in DAG nosijo obenem z obtoženčevimi sodelavci neposredno odgovornost za zločine nad koroškimi Slovenci. Izselitev pa ni edini zločin, ki je bil storjen. V času nacizma je bila uničena kulturna organizacija koroških Slovencev z ogromnim številom knjig in ostalo imovino. Slovenske zadruge so bile razpuščene, premoženje zaplenjeno. Podvzeti so bili vsi ukrepi za njihovo uničenje. Krivda sodelavcev Maier-Kaibitscha je v neštetih dokumentih dokazana. Kljub temu pa so še vedno na svobodi dr. Wanner, Plankensteiner, Mayerhofer, Fabian in drugi.

Na koncu je govoril dr. Mirt Zwitter še o 2000 žrtvah Maier-Kaibitschevega terorja in o sodelovanju vseh slovenskih organizacij v borbi proti nacizmu. »Dovoljujem si«, je dejal, »izraziti upanje, da bo sodišče pojmovalo proces tako, da ne bo mogoče izločiti enega dela, ampak da bodo poklicani na odgovor vsi, ki so se udeležili terorja proti kor. Slovencev, tako osebe kakor tudi organizacije.« Krivce bo mogoče pravično kaznovati šele takrat, če bo sodišče presoјalo krivdo vseh hkrati, z vsemi ukrepi od leta 1920, v katerih se morajo iskati sodelavci, prevsem Fritza in dr. Wannerja, je razvidno, da tu ni govora o ukrepih, ki so prihajali le z enega samega mesta, katerega naloga je bila samo izvedba višjih povelj, ampak, da gre za načrtne ukrepe ki so jih pokazali in osvetlili Maier-Kaibitsch, Heimatbund in številni sodelavci v dolgoletnem propagandističnem delovanju. Mislim, da se da krivda obtoženca in tistih njegovih sodelavcev, ki nastopajo kot svobodne priče, jasno ugotoviti in da je upravičena zahteva slovenskega ljudstva na Koroškem, da sodišče izreče pravično kazen nad vsemi povzročitelji neizmerne gorja, smrti nešteti, ogromne kulturne in duhovne škode, ki je bila prizadeta koroškim Slovencev. Kazen pa more biti spričo obsežnega in brezobzirnega terorja samo najstrožja. Zato zahtevajo koroški Slovenci, ki imajo v rokah neštete neizpodbitne dokaze o krivdi vsega aparata, kateremu na čelu je bil Maier-Kaibitsch z vsemi svojimi sodelavci, da sodišče pokliče na odgovor vse krivce njihovega gorja in jih z Maier-Kaibitschem vred najstrožje obsodi.

PRIČE SE ZAVEDAJO SVOJE KRIVDE

Celovski podžupan Kraßnig, proti kateremu je v teku postopek po zakonu o vojnih zločincih, je govoril v zavesti, da ima sam obremenjeno vest. Priznati je moral, da se je pri zborovanju v kolodvorski restavraciji v Celovcu, maja 1942, ki ga je vodil Maier-Kaibitsch, strinjal z izselitvijo koroških Slovencev. V posebni luči se je pokazal priča dr. Max Wöss, šef nemške preseljevalne družbe (DUT), ki je soodgovoren za izselitev koroških Slovencev. Jasno je dokazal, da se zaveda svojih zločinov in je povedal, da je sodeloval pri razgovorih v Trbižu, tajil pa je, da bi tam bilo govora o izseljevanju koroških Slovencev. Predsednik mu je prečital protokol o razpravah v Trbižu in ga ujel na laži. Ko je videl, da postaja zaslišanje zanj nevarno, se ni mogel ničesar več spomniti in je pozabil dokazovati Maier-Kaibitschevo nedolžnost. Ko

so postala vprašanja zanj nevarna, je smatral celo za potrebno, da omedli. Kljub jasni krivdi te priče pa javni tožilec ni izdal zapornega povedla zanj.

Nacist dr. Maier-schitz, ki je služboval pri uradu za utrjevanje nemštva na Bledu, ni hotel o izselitvi koroških Slovencev ničesar vedeti, pri izselitvi na Gorenjskem pa je imel baje le tehnične opravke. Oba nacista, ki sta sedaj v preiskovalnem zaporu: Wilhelm Kilz, okrožni vodja v Kamniku, in Peter Piron, okrožni vodja v Beljaku, sta kakor vse druge nacistične priče, krila predvsem sebe in hotela pokazati obtoženca v čim lepši luči. Vendar je moral Kilz priznati, da je bil obtoženec visok nacistični funkcionar, katerega oblast se je raztezala tudi na Gorenjsko in da je odločal v vprašanjih glede izseljevanja. Potrdil je, da je za vse zločine na Gorenjskem odgovorno celovško vodstvo nacistične stranke. Nacist Piron, ki se o izselitvi koroških Slovencev »ne more« ničesar spomniti, je moral vendar priznati, da so organizacije NSDAP zvedele več tednov prej za izselitev.

Iz člankov Heimatbundovega glasila »Heimatkreis«, ki so bili prebrani med dokaznim postopkom, je razvidno, da je bil »Heimatbund« pred 1938 zakrknkana nacistična organizacija, v kateri se je vzgajala SA in podobne vojaške edince. Znani sta prireditvi »Heimatbunda« 3. 9. 1937 in 10. 10. 1937 v St. Jakobu v Rožu, ki jih je nacizem po priključitvi Avstrije k Nemčiji proglasil za »prvi pohod SA na Koroškem«. Upokojena staro-avstrijska generala Barger in Perko sta kot priči potrdila nacistični značaj teh prireditev. Vendar se je namestnik deželnega glavarja Ferlitsch upal trditi pred sodiščem, da je bil takrat navzoč kot zastopnik deželne vlade in da ni ničesar opazil, kar bi dalo slutiti nacistični značaj. Označil jih je kot »nacionalne« in to je po njegovem razlog, da jih označujejo za nacistične. S tem je povedal staro resnico, da se je pretirani nemški šovinizem izrodil v nacizem in postal istoveten z njim. Sodišče je prečitalo več aktov DAG in DUT, ki nesporno dokazujejo, da je Maier-Kaibitsch odločal o izselitvi in da je bil gestapo samo njegov izvršilni organ. Obtoženec je celo v več primerih zahteval izselitev, ko je gestapo izjavil, da ni policijskih razlogov za njo. Ti akti obenem jasno razkrivajo krivdo nacistične stranke, državnega aparata, DAG in DUT pri zločinih nad koroškimi Slovenci. Maier-Kaibitsch na prečitane akte ni mogel odgovoriti ničesar drugega kakor to, da govorijo proti njemu. Kljub temu pa zakrknjeno vztraja pri trditvi, da je izselitev izvrševal le gestapo in on s tem ni imel ničesar opraviti.

OSTALE PRIČE, KI SO NASTOPALE, SO PO VEČINI POSKUSALE RAZBREMENITI OBTOŽENCA

Stolni župnik dr. Rudolf Blüml je v svoji pismeni izjavi izpovedal, da je dobil v marcu 1938 »Gauverweis«, da pa je na različne intervencije smel ostati v deželi. L. 1941 je bil aretiran in ponovno izgnan iz dežele. Živel je na Dunaju, pozneje v Solnogradu in se vrnil šele l. 1945 na Koroško. Dobesedno izjavlja nadalje: »Ne morem reči, kdo je bil temu vzrok. Ne poznam nobenih konkretnih primerov nečloveškega ravnanja. Osebno nisem utrpel nobene škode na zdravju, pač pa sem zelo mnogo duševno trpel. O Maier-Kaibitschu ne morem povedati nič obremenilnega.«

V nadaljevanju razprave je predsednik prebiral različne akte nemške naseljitvene družbe, iz katerih se jasno vidi predvsem iz akta Tschainig iz Lipe, so-krivda tako imenovanega »vaškega trikota«, krajevni vodja NSDAP — kmečki vodja — župan, pri izseljevanju. Na popoldanski razpravi v ponedeljek je državni tožilec predlagal zaslišanje priče Karla Prusnika, ki hoče sodišču dokazati poleg izselitve tudi še druge zločine Maier-Kaibitscha proti koroškim Slovencev.

Po naši zemlji

Vojno stanje okoli Globasnice

V okolici Globasnice je v zadnjem času štebenjska Wurfkomanda tako agilna, da se lahko govori o pravem vojnem stanju v tem delu Slovenske Koroške. Večer za večerom razgrajajo in izživajo nacistični in fašistični pobalini okoli slovenskih hiš in prežijo celo v zasedi na zavedne Slovence in antifašiste. Tako je prišla v nedeljo 19. oktobra gruča teh pobalinov iz Štebna v Podjuno in začela obmetavati pd. Žaglovo hišo s kamenjem. Po plesu v Rižnarjevi gostilni in ko so se napili korajže pri Jožefu Kustru, so se zvečer vrnili in navallili na Sadjakovo hišo in pri tem napadli znane antifašista Simona Jevšnikarja, ki je poiskal zavetišča v Sadjakovi hiši. Ko po daljšem razgrajanju le niso mogli izzyati Sadjakovih, so se vrnili v vas in začeli razbijati po oknih pri pd. Pokornu, kjer so naši fantje prepevali slovenske pesmi. Tovariš Jurij Želodce je stopil pred hišo ter jih pozval, naj dajo mir in naj odidejo. Komaj pa se je vrnil v sobo, so štebenjski pobalini začeli metati kamenje skozi okno in so pri tem zadeli v glavo tudi 6-letnega Želodčevega sina. Razbili so deset šip, skrivili mrežo v oknu ter popolnoma zrahljali okvir. Ko pa so naši fantje planili iz sobe, so »junaki« seveda takoj odnesli pete, pri tem pa grozili z orožjem in izživali z nacistično psovko »banditi«. Fantje so jih nato ponovno pognali v beg. Verjetno so se zaradi tega znesli nad tovarišem Pečnikom Jurijem, ki so ga s koli pretepli, tako da je moral iskati zdravniško pomoč

CELOVSKI ORDINARIAT NE PRENESE BESEDE »FAŠIZEM«

Celovski ordinariat je z odlokom z dne 18. 10. 1947, št. 4097, odgovoril pripravljalnemu odboru za postavitev spomenika padlim partizanom, da dovoli postavitev na pokopališču v Št. Rupertu pri Velikovecu samo pod pogojem, da se opusti pri napisu na podstavku izraz »fašizem«, ki po mnenju ordinariata »kot političen izraz na blagoslovljenem cerkvenem prostoru ni dovoljen«.

Koroški Slovenci se še dobro spominjamo časov, ko so bili na pokopališčih brez pridržka dovoljeni celo politični znaki »kljukastega križa« in »SS«, niso pa bili dovoljeni tudi najsvetejši, popolnoma nepolitični izrazi, brž ko so bili zapisani v slovenskem jeziku.

Vse prejšnje odloke kakor tudi zadnjega je podpisal isti generalni vikar dr. Kadras.

ŠT. JAKOB V ROŽU

Pred desetimi leti so pri nas odkrili plebiscitni spomenik. Pod plaščem tedanjega »Heimatbunda« smo ob tej slovesnosti jasno občutili utrip nacizma. Zato tudi budno spremljamo sedanji proces proti Maier-Kaibitschu. Saj je bil ta tedaj »slavni govornik« in okoli njega je stalo vse polno nacističnih »veljakov« v kratkih hlačah in belih nogavica. Po anekdoti Avstrije nam je ravno ta mož pošiljal razne ukaze po svojih šentjakobskih prijateljih, ki so danes seveda vsi kar zagrizeni »demokrati« in nekaznovano uživajo poleg svobode še naklonjenost javne uprave. Nekoč so s pristnim zanosom in s prusovsko prijaznostjo lepili na vogale in vrata slovenskih domov Kaibitscheve prepričljivo »demokratične« lepake: »Kärntner, sprich deutsch.« Pri belem dnevu so sedeli na pošti in s slastjo cenzurirali naša pisma v želji, da bi čimprej nasitili svoje sovraštvo in škodoželjnost do slovenskega človeka. Da program Heimatbundove »enakopravnosti« že svoj čas ni zastajal za nacističnim, nam pričča naslednje: Ob priliki odkritja spomenika leta 1937. je neki Šentjakobčan, ki je po svoji miselnosti v najtesnejšem sorodstvu z Maier-Kaibitschem, na cesti ogorčeno nadrl našega fanta z besedami: »Was macht denn dieser Serbe hier!« Kljub zlomu nacizma se razmere v na-

v celovski bolnici, kjer še danes leži. Med razgrajaci so bili L. Kogoj iz Čepč, Drave Simon iz Štebna in Windisch Johann iz Štebna. Prav tako je bil prisoten orožnik Pajantschitsch rodom iz Globasnice, ki se je kot bivši SS-ovec odlikoval tudi že 15. aprila 1942 pri napadu na Slovence v Celovcu.

Šele ob dveh ponoči so se Wurfkomandovci vračali domov z groznjami: »Pri Zaglu moramo vse požgati in vse bandite pobiti, dol z njimi!« V torek 21. oktobra 1947 pa so okrog polnoči prežali na tovariša Petra Sadjakarja, ki so ga skušali s koli napasti, ko se je vračal od pevske vaje v Globasnici. Isti dan so tudi globaškemu županu tov. Hrastu Frideriku zaprli cesto z žico, ker so ga hoteli napasti. Vendar je imel tovariš Hrast na kolesu luč in je tako ušel zlobnežem. Tudi za njim so kričali in grozili z orožjem. Tovariš Hrast je po glasu spoznal Friderika Pičkarja iz Štebna, ki je poznan Wurfkomandovec. Tudi 23. 10. 1947 so člani štebenjske Wurfkomande razgrajali po Podjuni.

Vsi ti napadi so bili javljeni orožnikom in ljudstvo pričakuje, da bo oblast končno posegla vmes in kaznovala te nevarne razgrajace. V nasprotnem primeru pa bo ljudstvo primorano, da seže po samopomoči in samo brani svoje življenje in svojo imovino. Vse kaže, da vlada v okolici Globasnice pravo vojno stanje in da oblasti niso v stanju ali pa niso voljne, da preprečijo vedno ponavljajoče se napade teh nacističnih in fašističnih elementov.

šem kraju niso prav nič izboljšale. Kaibitschev duh v vseh mogočih oblikah vlada naprej, vedno pripravljeno, da služi — kakor svoj čas v dobi nacizma — nacistom. Ko nam je v septembru umrl naš zdravnik dr. Exel, smo dobili za zdravnika tujega človeka — Nemca, ki je dr. Exla že prej nadomestoval in si skuša sedaj s podporo nacistov postlati na slovenskih tleh. Kakor smo umrlega dr. Exla kot strokovnjaka cenili, tako obžalujemo dejstvo, da je odklonil ponudbo za svoje nasledstvo, ki jih je dobil od poklicnih kolegov-domačinov, ki obvladajo oba jezika. Dr. Exel je s svojim dejanjem omogočil, da pride k nam za zdravnika registriran nacist, čigar dosejanja zdravniška praksa je bila v hitlerjevi vojski. Kako ta človek pojmuje narodnostno enakopravnost, nam kaže dejstvo, da je zrasel v bližini Maribora, da pa ne zna, ali pa morda iz posebne »naklonjenosti« do Slovencev tudi noče znati niti besedice slovenskega. Tako se narodnostno vprašanje v praksi rešuje na Slovenskem Koroškem. Naši izobraženci si morajo služiti vsakdanji kruh na Dunaju in drugod, nacisti z vseh vetrov pa imajo na Slovenskem Koroškem varno pribežališče. S podeželskim učiteljstvom vklepajo ti nacisti v novo Heimatbundovo verigo vse koroške Slovence hkrati pa z vsemi zvonovi zvonijo o idilični »enakopravnosti« v naši deželi. Toda nismo se borili za to, da bi nam na skeleče rane polagali hinavske diplomatske akte visokih koroških deželnih gospodov. Tudi nismo umirali v pregnanstvu za to, da bi se javne publikacije z bobnenjem o naših »svoboščinah« norčevale iz naše prelite krvi. Koroški šovinisti, s tistimi vred, ki so v deželni vladi, naj bi si že enkrat zapomnili, da se mednarodna javnost danes ne more več varati in da ji ni mogoče več natresati peska v oči. Naša zahteva je in bo ostala: »Tujega nočemo — svojega ne damo.« V tem smislu vsi prebivalci Št. Jakoba pričakujemo, da bo rešeno vprašanje slovenskega zdravnika v naši občini. č.

VAZENBERG

Kako se naši šovinisti niso prav nič spremenili, najbolj jasno kaže letošnja proslava 10. oktobra. V nedeljo 12. oktobra so v Št. Jurju po naši na prostem pred župniščem obhajali »veliko« slavnost. Po petju in godbi je kot govornik

stopil na oder nadučitelj Lovrenc Messner iz Malega Št. Vida, ki je bil že za časa Hitlerja znan »propagandni govornik«. Ponavljal je znane fraze o »domovini zvestih« in po stari navadi delil slovensko ljudstvo v dva tabora: v višjo »državno raso« in v nižjo, ki jo je imenoval »manjšino« in ji je zagotavljal celo enake pravice.

Iz množice poslušalcev so se pa slišale besede, da se beseda o »zvestobi do domovine« tiče še najbolj njega samega. Saj je še vsem v spominu njegov govor 10. aprila 1938 pred volilnim lokalom v Trušnjah, prav tako še nismo pozabili njegovega govora na nacističnem zborovanju v Št. Jurju, kjer je podkrepil svoja nacistična izvajanja približno takole: Ako se to, kar sem govoril, ne uresniči, ako se moje obljube ne izpolnijo, potem mi lahko vsakdo od vas pljune v obraz.

Na kakšen način so se njegove obljube izpolnile, smo že videli. Zato tudi sedaj ne verjamemo njegovim obljubam. Pač pa bi želeli, da bi takim šovinistom končno odvzeli možnost vzgoje naše mladine. Le taki »učitelji« namreč morejo vzgajati mladino v takem duhu nestrpnosti, da celo že šolarji brez vsakega vzroka zmerjajo mladinko-izseljenko in vse izseljenke za »bandite in čušec«, kot se je to zgodilo na predvečer 10. oktobra.

ŠT. JANŽ V ROŽU

V torek 20. oktobra so ob pol 6. uri avstrijski orožniki aretirali Ivana Vestra, njegovega sina Jožeta Vestra, Boštjanovega Poldeča in mladince Tineta Maleja. Na orožniški postaji na Bistrici v Rožu so jih zadržali do 11. ure zvečer. Aretacijo so utemeljevali s trditvijo, da so omenjeni na predvečer 10. oktobra po Št. Janžu pisali parole »Živel Tito«, »Smrt fašizmu« itd.

10. oktobra zvečer pa so nacisti kričali po vasi in psovali člane OF ter maršala Tita in želeli »Smrt komunizmu«. Znana nam je metoda, kako se pri nas vedno zakriva delovanje šovinističnih elementov. Če ne morejo drugače, si pa pomagajo z neutemeljenimi aretacijami antifašistov.

LOVANKE

V noči od 23. na 24. oktobra se je priklatil znani razgrajac Izidor Podrečnik, doma iz Metlove, v Lovanke pri Dobri vasi in začel pred stanovanjem družine Božič preklinjati z raznimi psovkami kot »partizanske svinje«, »prokleti banditi« in slično. Začel je razbijati po vratih in zahteval, da mu odpro. Ker mu nihče ni odprl, je hotel vdreti s silo. Sinovoma je grozil, da ju bo že kje dobil in spravil na drug svet. Ker mu še nihče ni odprl, je grozil s streljanjem. Približno eno uro je razgrajal okoli hiše in se spravil tudi na okna, kjer je razbil sedem šip. Ko je razgrajal in vpil, da spadamo že davno čez Karavanke, je bilo slišati, kako se je večkrat poltiho razgovarjal z nekom. To je dokaz, da je imel s seboj pomagače, ki so hoteli izrabiti pijanega Podrečnika v svoje temne namene.

Gospodinjo, ki je šele nekaj dni prej vstala, je ta brutalni napad ponovno prisilil na bolniško posteljo.

KOTMARA VAS

Že nekaj mesecev ne vozi več avtobus do nas. S tem so najbolj prizadeti številni delavci in šolarji, ki morajo vsak dan v Celovec. Le za delavce, ki so zaposleni pri Angležih, vozi vsak dan britanski tovorni avto, ki sprejme tudi nekaj šolarjev. Dne 13. t. m. pa je tovorni avto trčil z drugim avtomobilom. Sunek je bil tako močan, da je bila 13-letna Hermina Müllerjeva iz Čahorč hudo ranjena na glavi in tudi v bolnici za njo ni bilo več pomoči. Dne 16. so jo ob veliki udeležbi pokopali na domačem pokopališču. Cerkevni pevski zbor je zapel na domu in na grobu žalostinke. Prizadeti družini izrekamo iskreno sožalje.

BRZOJAVKA ZVEZE PRIMORSKIH PARTIZANOV V TRSTU

Zveza bivših partizanov Slovenske Koroške v Celovcu je povabila Zvezo primorskih partizanov v Trstu na svečano odkritje spomenika padlim partizanom Slovenske Koroške. Tovariši iz Trsta so poslali naslednjo brzojavko:

»Globoko obžalujemo, da ne moremo biti z Vami pri odkritju spomenika v Velikovecu, ker si ne moremo preskrbeti potne dovolilnice. V duhu smo prisotni pri slavnosti ob grobovih padlih koroških borcev. Zatrjujemo Vam, da bomo hodili po poti, ki so jo oni začrtali in bomo nadaljevali borbo za svobodo in demokracijo do skupne zmage.

Zveza primorskih partizanov
v Trstu.

OBIRSKO

Čeprav smo visoko med hribi in nas že zalezuje zima, je pri nas še vedno prav živahno. V nedeljo 12. oktobra popoldne, smo se zbrali pri Artaču, kjer nas je naša mladina razveselila s prvo slovensko igro »Županova Micka« in nam zapela več slovenskih narodnih in partizanskih pesmi. Prireditelj je lepo uspela; zato smo sklenili, da bomo dolge zimske večere izrabili za kulturno delo, da bomo lahko nudili gledalcem prihodnjic še kaj boljšega. Prireditelj smo zaključili s himno »Hej Slovani«, ki smo jo zapeli vsi.

Po prireditvi smo ostali še vsi, gledalci in igralci, skupaj in se zabavali po domači slovenski šegi. Za dobro voljo gostov, ki so se zbrali iz vse doline in okoliških planin, so skrbeli veseli godci in dekleta, ki so nas pogostila s češpljevimi cmoki.

ŠT. ŠTEFAN PRI VELIKOVCCU

Že pol leta je, kar so v naši župniji uvedli nemško pridigo, kljub temu da je prebivalstvo popolnoma slovensko. Dekan Cebedin je radevolje ustregel županu Lobnigu, ki je zahteval nemško pridigo zato, češ da njegovi otroci ne razumejo slovenski. Gospod dekan se menda sploh ne protivi temu, da se odpravi iz naših cerkva slovenska beseda, tako govorjena kakor tudi pisana. O našem županu pa hudomušneži trdijo, da mu je nemška pridiga potrebna zato, da bi se naučil nemščine. Zaveda se namreč, da s slabim znanjem jezika ni mogoče biti dober pristaš velenemstva. Hoče baje do takrat, ko bo selil »nepoboljšljive« slovenske antifašiste, kakor se je že večkrat izrazil, znati toliko nemški, da bo njegov poslovljni govor v nemškem jeziku potekel brez večjih napak. Čudno je le, da se doslej ni bolj potrudil, ko je imel dosti prilike na shodih »Heimatschutz« in pozneje pod nacizmom, ki se ga je z navdušenjem oprijel. Pa kaj bi, saj je po odhodu slovenskih partizanov postal župan vovbrske občine in kot dobrega »demokrata« ga danes nihče ne sprašuje, kako je bilo takrat. Ko je bil pri občini nastavljen človek, ki je izdajal nakaznice za cigarete in pijačo, je bil tudi tako zaposlen, da ga je pozabil javiti policiji še potem, ko ga je moral na zahtevo občanov odpustiti. Letos pa je imel dosti dela, ker si je moral pokriti skedenj z opeko. Moral je zelo hiteti, čeprav še ni bilo sile in se mu ni bilo treba bati, da bi se v Velikovecu zmotili in dali opeko kakemu slovenskemu izseljencu ali pogorelcu prej kakor njemu, pa če bi bil še tako potreben.

KMETJE, PARTIZANI, IZSELJENCI, POLITIČNI INTERNIRANCI, POZOR!

Z odlokom finančnega ministrstva št. 43.356-7-47 od 18. 9. 1947 ste oproščeni prispevka za obnovo (Wiederaufbaubeitrag) za vse leto 1947. Položnice finančnih uradov pošljite nazaj s pripombo, da ste tega oproščeni.

Kmečka zveza za Slovensko Koroško.

NA TOMBOLU V PLIBERK!

Prosvetno društvo »Edinost« v Pliberku priredi v nedeljo 9. novembra ob pol treh popoldne pri Brezniku veliko tombolo.

Pripravljeni so lepi in vrednostni dobrotki.

Proti imperialistom in hujskačem

novе vojne

Iz poročila sekretarja CK VKP (b) A. Ždanova na informativnem posvetovanju v Poljski

Na informativnem posvetovanju predstavnikov devetih komunističnih partij, ki je bilo konec septembra na Poljskem, je predstavnik Komunistične partije Sovjetske zveze, sekretar Centralnega komiteta Ždanov podal poročilo, ki je bilo temelj politično in zgodovinsko pomembne deklaracije o mednarodnem položaju.

V svojem poročilu je Ždanov govoril o mednarodnem položaju po vojni, kjer je prišlo do velikih sprememb. Poraz fašističnega bloka in antifašistični, osvobodilni značaj svetovne vojne, odločilna vloga Sovjetske zveze pri zmagi nad fašističnimi napadalci, vse to je doprineslo, da se je odnos sil med kapitalističnim in socialističnim sistemom močno spremenil v korist socializma. Glavni uspeh druge svetovne vojne je vojaški poraz Nemčije in Japonske, obeh najbolj militarističnih in napadalnih kapitalističnih držav, na katere so reakcionarni elementi v vsem svetu, posebno pa v Angliji, ZDA in Franciji polagali posebne nade: Prvič so videli v Hitlerjevi Nemčiji silo, ki bi bila še najbolj sposobna, da bi zadala Sovjetski zvezi udarec, ki bi jo, če že ne uničil, pa vsaj oslabil in izpodkopal njen vpliv. Drugič pa naj bi bila ta država tista sila, ki bi razdrobila revolucionarno delavsko gibanje in demokratična gibanja ne samo v Nemčiji, ampak tudi v državah, ki so postale objekt hitlerjevske napadalnosti, in na ta način učvrstila splošen položaj kapitalizma. V tem je glavni vzrok tako imenovane Münchenske politike »pomirjenja«. Ta upanja pa se niso izpolnila. Hitlerjevci so se pokazali slabotnejši, Sovjetska zveza in svobodoljubni narodi pa močnejši, kakor so veliki Münchenovci mislili.

V zvezi s tem je kapitalistični svetovni sistem doživel nov resen poraz. Najvažnejši uspeh prve svetovne vojne je bil, da je Rusija odpadla od svetovnega sistema kapitalizma in da je zaradi zmage socialističnega reda v Sovjetski zvezi kapitalizem prenehal biti enotni, vseobsegajoči svetovni gospodarski sistem. Druga svetovna vojna in poraz fašizma, oslabitev svetovnih pozicij kapitalizma in ojačitev antifašističnega gibanja pa so privedli, da je vrsta držav srednje in jugovzhodne Evrope odpadla od imperialističnega sistema.

V teh državah je prišlo do nove, demokratične ljudske oblasti. Profasišistični elementi, ki so sodelovali s Hitlerjem, kolaboracionisti in sicer najvplivnejši kapitalisti, veleposestniki, najvišji uradniki in monarhistični oficirski krogi, so se v tej borbi razgledali kot izdajalci nacionalnih interesov. Posledica tega je bila, da so bili vrhovi izdajalske buržoazije in veleposestnikov odstranjeni z oblasti in da so oblast prevzele sile, ki so izšle iz ljudstva, ki so se izkazale v borbi proti fašizmu.

Nova demokratična oblast v Jugoslaviji, Bolgariji, Romuniji, Poljski, Čehoslovaški, Madžarski in Albaniji je, naslonjena tako na ljudske množice, zmožna v najkrajšem roku podvzeti tako napredne, demokratične spremembe, za katere meščanska demokracija ni bila več sposobna. Agrarna reforma je dala zemljo kmetom in lovčarjem do uničenja razreda, veleposestnikov. Nacionalizacija veleindustrije in bank, zaplemba imovine izlajalcev, ki so sodelovali z Nemci, je izkorpala položaje monopolističnega kapitala v teh deželah in množice osvobodila imperialističnega suženjstva. Hkrati s tem so bili postavljeni temelji za državno, občeljudsko imovino, je bil ustvarjen nov tip države, ljudska republika, v kateri je vsa oblast v rokah ljudstva, velika industrija, promet, banke v rokah države, kjer je delovno ljudstvo z delavskim razredom na čelu vodilna sila. Uspeh tega je, da se ljudstva teh držav niso samo osvobodila verig imperializma, ampak so položila tudi že temelje za prehod v socializem.

Rezultat vojne je bil, da je mednarodni pomen in ugled Sovjetske zveze neizmerno narasel. Okoli Sovjetske zveze so se strnile demokratične progresivne sile vsega sveta. Socialistična država je vzdržala vse preizkušnje in izšla iz vojne na življenje in smrt kot zmagovalca. Namesto slabosti Sovjetske zveze se je pokazala njena moč.

POSLEDICE DRUGE SVETOVNE VOJNE V KAPITALISTIČNIH DRŽAVAH

Od vseh imperialističnih velesil, ki so sodelovale v vojni, sta po vojni ostali samo dve velesili: Združene države in Velika Britanija. Položaj Anglije pa je zelo spodkopan. Že med vojno se je pokazalo, da je angleški imperializem v vojaškem in političnem pogledu oslabiljen. Po vojni pa se je finančna in gospodarska odvisnost Anglije od ZDA še povečala. Po vojni je Angliji sicer uspelo, da je dobila nazaj svoje kolonije, v katerih pa je naletela na pojačan vpliv ameriškega imperializma. Ta je med vojno razvil svojo aktivnost na vseh ozemljih, ki so pred vojno veljala kot edino angleško vplivno področje (jugovzhodna Azija, Arabija). Vpliv Amerike se je povečal tudi v angleških dominionih, posebno pa v Južni Ameriki, kjer prejšnja vodilna vloga Velike Britanije v vedno večji meri prehaja na Združene države.

Zaostritev krize kolonialnega sistema kot posledica svetovne vojne se je pokazala tudi v večjem razmahu narodno-osvobodilnega gibanja v kolonijah in odvisnih deželah. S tem je zaledje kapitalističnega sistema izpostavljeno nevarnosti. Kolonialni narodi nočejo več živeti tako kot prej. Vladajoči razredi metropol ne morejo več kolonij upravljati tako kot prej. Poskusi, da bi narodno-osvobodilna gibanja zatrla z vojaško silo, naletujejo na vedno bolj naraščajoč oboroženi odpor kolonialnih ljudstev in vodijo do dolgotrajnih kolonialnih vojn. (Holandija-Indonezija, Francija-Vietnam).

Vojna je tudi zaostrila neenakomernost razvoja v posameznih kapitalističnih državah. Od vseh kapitalističnih držav so iz vojne izšle ne oslabiljene, ampak gospodarsko in vojaško ojačane samo ZDA. Ameriški kapitalisti so v vojni dobro zaslužili. Ameriško ljudstvo ni čutilo grozot vojne, in žrtve ZDA, ki so dejansko stopile v vojno v zadnji etapi, ko je bil potek dogodkov že določen, so bile sorazmerno majhne. Za ZDA je bila vojna pred vsem pobuda za daljnosežen razvoj industrijske proizvodnje in odločilno okrepitev izvoza.

Po vojni so ameriški kapitalistični monopoli hoteli obdržati profite na isti višini. Zaradi tega so se borili, da bi obseg dobav iz vojnega časa ne bil zmanjšan. Zato pa bi ZDA morale obdržati vsa tržišča, ki so med vojno kupovali ameriške produkte, in poleg tega dobiti tudi nova, ker je kupna moč večine držav zaradi posledic vojne močno padla.

Zato je Wall Street pod novimi poveljnimi pogoji začel z novo politiko. Izdelali so načrt izkoriščanja celotne vojaške in gospodarske moči ZDA, da bi ne samo obdržali in okrepili pozicije, ki so jih osvojili med vojno, ampak da bi jih v največji meri razširili in pri tem nadomestili Nemčijo in Italijo na svetovnem tržišču.

Močna oslabitev gospodarske moči drugih kapitalističnih državah, predvsem Velike Britanije, je omogočila izrabljanje povojnih gospodarskih težkoč za to, da te države prihajajo pod nadzorstvo ZDA. Združene države so proklamirale nov, odkrito zavojevalni, ekspanzionistični kurs.

Ta kurs ZDA ima za cilj ustanovitev svetovnega gospodstva ameriškega imperializma. V interesu okrepitve monopolnega položaja ZDA na svetovnem tržišču je novi kurs politike ZDA usmerjen v

obsežnem načrtu ukrepov vojaškega, gospodarskega in političnega karakterja. Ti ukrepi naj bi v vseh državah, ki so objekt ameriške ekspanzije, pomagali ustvariti politično in gospodarsko gospodstvo ZDA, degradirati te države na satelite ZDA in ustvariti tu režime, ki bi spravili s poti zoperstavljanje demokratičnih gibanj pri izrabljanju teh držav po ameriškem kapitalu.

ZDA poskušajo ta novi kurs razširiti ne samo na večerajšnje vojne sovražnike in nevtralne države, ampak v vse večji meri tudi na bivše vojne zaveznike.

Ameriški ekspanzionistični kurs gre za tem, da bi pojačal pritisk celo nad Anglijo, da bi ji postopoma odvzel nadzorstvo nad kolonijami, da bi jo potisnil iz njenega vplivnega področja in jo degradiral na vazalno državo. Nova politika Združenih držav je preračunana tako na krepitev njihovega monopolističnega položaja kakor na to, da bi kapitalistične partnerje spravila v podrejen, od Amerike odvisen položaj.

Težnjam ZDA po svetovnem gospodstvu pa stoji na poti Sovjetska zveza z naraščajočim mednarodnim vplivom, Sovjetska zveza, ki je branik protimperialistične politike. Prizadevanjem ZDA stojijo na poti države nove demokracije, ki so se osvobodile nadzorstva anglo-ameriškega imperializma, njim stojijo na poti delavska gibanja v vseh deželah, med njimi tudi delavci same Amerike, ki nočejo nove vojne za dosego gospodstva njihovih zatiralcev.

Zradi tega je novi ekspanzionistični in reakcionarni kurs ZDA preračunan na borbo proti SZ, proti državam nove demokracije, proti delavskim gibanjem v vseh deželah, proti delavskemu gibanju v ZDA, proti protimperialističnim osvobodilnim silam v vseh državah.

Tako kakor so se hitlerjevci skrivali za protikomunizmom, kadar so pripravljali svoje roparske napade, tako maskirajo tudi današnji vladajoči krogi v ZDA svojo ekspanzionistično politiko za navideznimi obrambnimi nalogami proti komunizmu. Mrzlično oboroževanje, gradnja novih vojaških oporišč, izbira strateških položajev v vseh delih sveta, vse to opravičujejo na farizejski način z obrambo pred neko fantastično vojno nevarnostjo od strani Sovjetske zveze.

Ameriška diplomacija, ki se poslužuje metod zastraševanja, podkupovanja in izsiljevanja, dobiva od drugih kapitalističnih držav, v prvi vrsti od Anglije, z lahkoto soglasnost za legalno utrjevanje ameriških prednjih položajev v Evropi in Aziji, v zapadnih področjih Nemčije, v Avstriji, Italiji, Grčiji, Turški, v Egiptu in Iranu, v Afganistanu, Kitajski, Japonski itd.

ZDA, ki se smatrajo za branik reakcionarnih, protidemokratičnih sil na vsem svetu, so dobesedno takoj drugi dan po koncu vojne pristopile k obnovi Sovjetske zveze in svetovne demokracije sovražni fronti. Besni imperialistični politiki predlagajo načrte za najhitrejšo izvedbo preventivne vojne proti Sovjetski zvezi in odkrito pozivajo, naj bi proti sovjetskim ljudem izkoristili začasni ameriški monopol atomske bombe. Hujskači nove vojne strašijo tudi Kitajsko in Indijo s Sovetsko zvezo, ki jo predstavljajo kot možnega napadalca, sebe pa kot »prijatelja« in »rešitelja« pred komunistično nevarnostjo, ki je poklican, da »pomaga« slabotnejšim. Na ta način so rešili nalogo, da Indijo in Kitajsko držijo v podložnosti imperializma in da ju še naprej politično in gospodarsko zatirajo.

NOVA RAZDELITEV POLITIČNIH SIL PO VOJNI

Temeljite spremembe v mednarodnem položaju in v položaju posameznih držav po vojni so spremenile celotno politično svetovno sliko. Čim daljše je obdobje, ki nas deli od konca vojne,

tem ostreje se odražata dve osnovni tendenci mednarodne povojne politike, ki odgovarjata razdelitvi političnih sil v dva tabora v imperialistični in protidemokratični tabor na eni strani in protimperialistični in demokratični tabor na drugi strani. Vodilna sila imperialističnega tabora so ZDA, s katerimi sta povezani Vel. Britanija in Francija, in kjer dejstvo, da sta na vladi laburistična vlada Attlee-Bevin in socialistična vlada Ramadiera v Franciji ne ovira teh dveh držav, da ne bi v vseh glavnih vprašanjih nastopali kot sateliti ZDA. Imperialistični tabor se naslanja tudi na kolonialne države kakor Belgijo in Holandijo, na dežele z reakcionarnimi, protidemokratičnimi režimi kakor Turčijo in Grčijo, ki politično in gospodarsko odvisita od ZDA, na države Bližnjega Vzhoda, Južne Amerike in Kitajsko. Imperialistični tabor je pripravljen da se opira tudi na reakcionarne in protidemokratične sile v vseh deželah in da podpira večerajšnje vojaške nasprotnike svojih zaveznikov.

Protimperialistične in demokratične sile tvorijo drugi tabor.

Osnove tega tabora so Sovjetska zveza in države nove demokracije. Z njim so tudi tiste dežele, ki so prelomile z imperializmom in čvrsto hodijo po poti demokratičnega razvoja, kakor Romunija, Madžarska in Finska. Protimperialističnemu taboru se pridružujejo tudi Indonezija in Vietnam. Z njim simpatizirajo Indija, Egipt in Sirija.

Protimperialistični tabor se opira na delavsko gibanje in demokratična gibanja v vseh državah, na komunistične bratske partije v vseh državah, na borce narodnoosvobodilnih gibanj v kolonialnih in odvisnih deželah, na podporo naprednih, demokratičnih sil, ki so v vsaki državi. Cilj tega tabora je borba proti nevarnosti nove vojne in imperialistični ekspanziji, za utrditev demokracije in uničenje ostankov fašizma.

SOVJETSKA ZVEZA — JEDRO PROTIIMPERIALISTIČNEGA TABORA

Konec druge svetovne vojne je pred vse svobodoljubne narode postavil nad vse važno nalogo utrjevanja stabilnega demokratičnega mira. Pri reševanju te glavne naloge povojnega obdobja je pripadla vodilna vloga Sovjetski zvezi in njeni zunanji politiki. Socialistični sovjetski državi so tuja vsa napadalna, izkoriščevalska pozelelnja, ker je zainteresirana samo na ustvarjanju ugodnih pogojev za izgradnjo komunistične družbe. Eden teh pogojev je zunanji mir. Kot nosilec novega, višjega družbenega človeštva, ki si želi dolgega mira, ne pa nove vojne, ki bi bila izrodek kapitalizma. Sovjetska zveza je zvesti pobornik za svobodo in neodvisnost vseh narodov, sovražnik narodnega in rasnega zatiranja in kolonialnega izkoriščanja v vseh oblikah. Odnos sil med kapitalističnim svetom in svetom socializma po drugi svetovni vojni je povečal pomen zunanje politike Sovjetske zveze in razširil merilo njene zunanje politične aktivnosti.

Vse sile protimperialističnega in protifašističnega tabora so se združile, da bi ohranile pravični in demokratični mir. Na tej osnovi je prišlo do prijateljskega sodelovanja SZ in vseh demokratičnih držav v vseh zunanje-političnih vprašanjih. Te države in v prvi vrsti države nove demokracije Jugoslavija, Poljska, Češkoslovaška in Albanija, ki so v osvobodilni vojni proti fašizmu igrale veliko vlogo, kot tudi Bolgarija, Romunija, Madžarska in delno Finska so bile v povojnem obdobju vztrajni poborniki za mir in demokracijo, za svobodo in neodvisnost.

Uspehi in naraščanje ugleda demokratičnega tabora pa niso po volji imperialistom. Že med vojno se je v Veliki Britaniji in ZDA neprenehoma krepila aktivnost reakcionarnih sil, ki so se trudile, da bi preprečile skupne akcije zaveznikov sil, da bi zavleklo vojno, da bi izkrvale Sovjetsko zvezo in fašistične zavojevalce re-

šile pred popolnim zlomom. Vendar med vojno se reakcionarji v Veliki Britaniji in ZDA še niso upali, da bi odkrito nastopili proti Sovjetski zvezi in demokratičnim državam, ker so dobro vedeli, da so simpatije ljudskih množic vsega sveta na strani SZ in demokratičnih držav. V prvih povojnih mesecih pa se je položaj že spremenil. Že na konferenci treh velikih sil v Berlinu so anglo-ameriški imperialisti izjavili, da nimajo namena upoštevati upravičenih interesov Sovjetske zveze in demokratičnih držav.

Zunanja politika Sovjetske zveze in demokratičnih držav v preteklih dveh letih je dosledna borba za demokratični mir, za uničenje ostankov fašizma in preprečitev povojnega rojstva fašistine imperialistične napadalnosti, za ohranitev načel enakopravnosti narodov in spoštovanja njihove neodvisnosti, za splošno razorožitev in preopoved orožij, ki so namenjena za množično uničevanje miroljubnega ljudstva.

Pri reševanju vseh teh nalog pa sovjetska diplomacija in diplomacija demokratičnih držav, naletujejo na odpor anglo-ameriške diplomacije, ki bi hotela politično miru in utrjevanju demokracije nadomestiti z novo politiko, ki je usmerjena k rušenju svetovnega miru, obrambi fašističnih elementov in preganjanju demokracije.

Sovjetska zveza je v OZN predložila splošno razorožitev in prepoved izdelave in uporabe atomske energije v vojaške namene. Ta predlog je naletel na ogorčen odpor ZDA in Anglije. Delegacije Sovjetske zveze in demokratičnih držav se v OZN dan za dnem ogorčeno borijo za demokratična načela mednarodnega sodelovanja in razkrinkujejo intrige imperialističnih zornikov proti miru in varnosti narodov. To se je posebno videlo pri obravnavanju položaja na severnih mejah Grčije.

Sovjetsko zunanjo politiko vodi dejstvo, da oba sistema, kapitalistični in socialistični, lahko živita daljše obdobje drug ob drugem. Iz tega izvira tudi možnost sodelovanja med SZ in državami, v katerih vlada drug sistem, pod pogojem izpolnjevanja prevzetih obveznosti. Znano je, da Sovjetska zveza je in bo izpolnjevala vse prevzete obveznosti.

Nasprotno politiko v OZN vodijo ZDA in Anglija. One se trudijo, da bi se prevzetih obvez iznebile, da bi si osvobodile roke za novo politiko, ki ni preračunana na sodelovanje med narodi, ampak samo na medsebojno hujskanje, ki krši pravice in koristi demokratičnih držav in ki hoče izolirati Sovjetsko zvezo.

V interesu miru Sovjetska zveza odklanja politiko maščevanja nad premaganimi narodi. Kakor znano je Sovjetska zveza za ustanovitev enotne, miroljubne, demilitarizirane, demokratične Nemčije. Tudi ta politika naletuje na ogorčen odpor imperialistov v ZDA in Angliji.

AMERIŠKI NAČRTI ZA ZASUŽNENJE EVROPE

Prehod ameriškega imperializma k napadnemu, odkrito ekspanzionističnemu kurzu je našel svojega izraza tako v zunanji kakor v notranji politiki ZDA. Četudi ZDA vojne sorazmerno niso čutile, pretežna večina ameriškega ljudstva noče nove vojne. Zaradi tega je monopolistični kapital segel po posebnih sredstvih, da bi zlomil opozicijo, ki vlada v ZDA proti napadnemu, ekspanzionističnemu kurzu, da bi dobil svobodne roke za izvedbo te nevarne politike.

Pohod proti komunizmu, ki so ga objavili vodilni ameriški krogi in ki se opira na kapitalistične monopole, vodi z logično nujnostjo do udarcev po življenjskih pravicah in koristih ameriškega delovnega ljudstva, do fašizacije političnega življenja v ZDA, do razširjanja najbolj razuzdanih, ljudstvu sovražnih „teorij“ in predstav.

Ameriški ekspanzionistični krogi, ki sanjajo o pripravah na novo, tretjo svetovno vojno, hočejo v svoji deželi zlomiti vsak odpor proti zunanji avturam, da bi politično zaostale, nepoučene množice Amerikancev okužile s strupom šovinizma in militarizma.

Ekspanzionistična zunanja politika, ki jo inspirira ameriška reakcija, predvideva istočasno aktivnost v vseh smereh:

1. vojaško-strateški ukrepi,
2. gospodarska ekspanzija,
3. ideološka borba.

Ameriški imperializem gre za dosledno politiko militarizacije dežele. Letni izdatki ZDA za vojsko in mornarico so prekoračili vsoto 11 milijard dolarjev, kar je 35 odstotkov vsega državnega proračuna ali enajstkratek več kakor v letu 1937/38. Voj-

ska ZDA, ki je bila v začetku druge svetovne vojne med kapitalističnimi državami na 17. mestu, zavzema sedaj med njimi prvo mesto. Ameriški strategji ne pripravljajo samo atomskih bomb, ampak brez strahu izjavljajo, da delajo na novem bakteriološkem orožju.

V Alaski, Japonski in Italiji, v južni Koreji in na Kitajskem, v Egiptu, Iranu, Turčiji in Grčiji, v Avstriji in zapadni Nemčiji so Amerikanci zgradili svoja zračna in pomorska oporišča, ki so pripravljena za napad proti Sovjetski zvezi in državam nove demokracije.

Četudi je vojna že davno končana, obstoja še vedno vojaška zveza med Anglijo in Ameriko in celo združeni anglo-ameriški vojaški štab. Pod krinko pogodbe o standardizaciji orožja so ZDA razširile svoje nadzorstvo na vojaške sile in vojne načrte drugih držav, predvsem Anglije in Kanade. Pod krinko skupne obrambe zapadne hemisfere so se države latinske Amerike vključile v vrsto vojaških, ekspanzionističnih načrtov ZDA. Vlada ZDA si je zadala za uradno nalogo, da modernizira turško armado. Armado reakcionarnega Kuomintang instruirajo ameriški instruktorji in jo oborožujejo z modernim ameriškim vojnim materialom. Vojska je postala aktivna politična sila in daje veliko število državnikov in diplomatov, ki v vsej državni politiki zastopajo napadalni, militaristični kurz.

Gospodarska ekspanzija ZDA je važno dopolnilo strateškega načrta. Ameriški imperializem bi hotel izkoristiti povojne države v evropskih deželah, da bi jim pod suženjskimi pogoji lahko vsilil svojo „pomoč“. „Gospodarska pomoč“ ZDA ima za cilj, da bi Evropo s pomočjo ameriškega kapitala zasušnja. Čim večje so gospodarske težkoče neke države, tem hujši so pogoji, ki jih postavljajo ameriški monopoli. Gospodarsko nadzorstvo pa povzroča, da bi bile te dežele tudi politično odvisne od ameriškega imperializma. Če ameriški monopoli to ali ono državo „rešijo“ pred lakoto in ruševinami, potem hkrati zahtevajo, da se odpove svoji neodvisnosti. Ameriški „pomoči“ sledijo skoraj avtomatično spremembe v političnem kurzu dežele, kateri je bila „pomoč“ namenjena: na oblast pridejo stranke in osebe, ki so pripravljene, da na temelju direktiv iz Washingtona vodijo notranjo in zunanjo politiko tako, kakor odgovarja ZDA (Francija, Italija).

Na ideološkem področju je pa glavna naloga ameriškega strateškega načrta v tem, da razširjajo laži o navidezni agresivnosti Sovjetske zveze in države nove demokracije. S tem hočejo doseči, da bi javno mnenje dobilo vtis, da je anglo-ameriški blok v obrambi. Sovjetska zveza pa si je s svojo požrtvovalno, herojsko borbo proti imperializmu osvojila ljubezen in spoštovanje delovnih ljudi v vseh državah. Reakcionarji v ZDA si razbijajo glavo, da bi tudi zbrisali vtis, ki ga je napravila na delavce in delovne ljudi vsega sveta socialistična družbena ureditev. Vojni hujskači dobro vedo, da bo treba velikih ideoloških priprav, preden bodo mogli poslati svoje vojake v vojno proti Sovjetski zvezi.

RESNIČNA IN NAVIDEZNA DEMOKRACIJA

V svoji ideološki borbi proti Sovjetski zvezi se ameriški imperialisti borijo predvsem s tem, da je baje Sovjetska zveza nedemokratična, totalitarna država, ZDA, Anglija in vse druge kapitalistične države pa demokratične. Ta ideološki program — obramba meščanske lažne demokracije — združuje brez izjeme vse nasprotnike delavskega razreda od kapitalističnih magnatov do voditeljev desnih socialistov, ki so pripravljene, da izkoristijo vsako laž proti Sovjetski zvezi.

Osnova te lažne propagande je trditev, da je znak prave demokracije, če je v državi več strank in ena v opoziciji združena manjšina. Ti, ki to trdijo, ne morejo razumeti, da v Sovjetski zvezi že dolgo ni več kapitalistov in veleposestnikov, da ni več nasprotujočih si razredov in da zaradi tega ni več različnih strank. Laboristi in drugi zagovorniki meščanske demokracije, ki ne štedijo z besedami, kadar obrekujejo sovjetsko vlado, pa zapirajo oči pred krvavim terorjem fašistične manjšine nad ljudstvom v Grčiji in Turčiji, ne omenjajo vnebovpijočih kršitev te formalne demokracije v kapitalističnih državah itd.

Druga oblika te ideološke borbe, ki spremlja načrt podjarmljenja Evrope, je ideja tako imenovane „svetovne vlade“. Ta ideja služi imperialistom kot geslo, ki ga

postavljajo proti Sovjetski zvezi, ki je neutrudljiv in dosleden pobornik prave enakopravnosti in zaščitnik suverenih pravic malih narodov. Pod sedanjimi pogoji so ZDA in Anglija nevarni sovražniki nacionalne neodvisnosti, Sovjetska zveza in države nove demokracije pa branik enakopravnosti in samoodločbe narodov.

Ekspanzionistična stremjenja ZDA so sedaj našla svoj konkretni izraz v „Trumanovi doktrini“ in „Marshallovem načrtu“. Osnovni načrti „Trumanove doktrine“, ki se tičejo Evrope, so naslednji:

1. ustanovitev ameriških oporišč v vzhodnem delu sredozemskega prostora;
2. demonstrativna podpora reakcionarnih režimov v Grčiji in Turčiji kot trdnjavah ameriškega imperializma proti novim demokracijam na Balkanu;
3. neprestan pritisk na države nove demokracije. Ta pritisk prihaja do izraza v lažnih obdobjih totalitarizma in stremjenja po ekspanziji, v napadih na temelje novih demokratičnih režimov, v vmešavanju v notranje zadeve teh držav, v podpiranju državi sovražnih, protidemokratskih elementov znotraj teh držav, v demonstrativni prekinitvi gospodarskih odnosov s temi državami itd.

„Trumanova doktrina“ ima odkrito agresivni značaj. Napredno javno mnenje v ZDA in drugih državah je odločno protestiralo proti izzivalnemu, jasno izraženemu imperialističnemu značaju Trumanovega govora. Ker je „Trumanova doktrina“ naletela na nepovoljen sprejem, se je pojavil „Marshallov načrt“. Bistvo zapletenih, namenoma nejasnih formulacij „Marshallovega načrta“ je v tem, da bi ustanovili blok držav, ki bi do ZDA imele različne obveze. Evropske države, ki bi se odpovedale svoje gospodarske in s tem politične neodvisnosti, bi kot plačilo sprejele ameriške kredite. Temelj „Marshallovega načrta“ pa je obnova tistih industrijskih področij zapadne Nemčije, ki jih nadzirajo ameriški monopoli. Četudi „Marshallov načrt“ predvideva degradacijo Anglije kakor tudi Francije na državi druge vrste, sta se vladilci v Angliji in Ramadiera v Franciji oklenili tega načrta kot rešilnega pasu.

Da bi ameriškim predlogom dali videz „objektivnosti“, sta vladilci Anglije in Francije po navodilu iz Washingtona predlagali Sovjetski zvezi, da bi se udeležila posvetovanja o Marshallovih predlogih. Računali sta, da bo Sovjetska zveza odklonila ameriško pomoč pod pogoji, ki jih je postavil Marshall. Na ta način sta hoteli odgovornost „za odklonitev gospodarske obnove Evrope“ prevesti na Sovjetsko zvezo in države, ki dejansko potrebujejo pomoč, naščuvati proti SZ. Če bi se pa Sovjetska zveza udeležila posvetovanja, potem bi pa, kakor ste računali, bilo lažje privabiti države vzhodne in jugovzhodne Evrope na mamilo „gospodarske obnove Evrope s pomočjo Amerike“. Marshallov načrt je imel za namen, da bi obnovil moč imperializma v državah nove demokracije, da bi jih prisilil, da bi se odpovedale tesnemu gospodarskemu in političnemu sodelovanju s Sovjetsko zvezo. Predstavniki Sovjetske zveze so se udeležili konference v Parizu, na kateri so razkrinkali brezpredmetnost izdelave programa za vso Evropo. Pokazali so, da „Marshallov načrt“ oporeka normalnim načelom mednarodnega sodelovanja. Jasno stališče Sovjetske zveze je demaskiral načrt ameriških imperialistov in njihovih anglo-francoskih sodelavcev.

Poročilo dalje govori o neuspehu evropske konference v Parizu, ki je dokazala, da je imela Sovjetska zveza prav s svojo domnevo, da je med načrtom in dejansko pomočjo velika razlika. Na ta način se je pokazalo, da so Anglija, Francija in druge zapadnoevropske države, ki so se udeležile pariške konference, postale same žrtev ameriških poskusov izsiljevanja.

VLOGA ANGLIJE KOT »49. DRŽAVE«

Anglijo in Francijo potiskajo ameriški imperialisti vedno bolj drzno in nesramno v precep. Zadnje konference o proizvodni ravni zapadne Nemčije (ZDA—Anglija, odnosno Anglija—ZDA—Francija) pomenijo grobo kršitev sklepov konference v Potsdamu in obenem jasno kažejo, kako ZDA ignorirajo najosnovnejše interese svojih partnerjev. Anglija in Francija sta prisiljeni, da sprejmeta ameriški diktat. Ponašanje ameriške diplomacije v Londonu in Parizu spominja na njihovo ponašanje v Grčiji, kjer lahko ameriški predstavniki po svoji volji imenujejo in izmenjavajo grške ministre.

„Marshallov načrt“ je naperjen proti in-

dustrializaciji demokratičnih držav in tem proti temeljem njihove neodvisnosti in suverenosti. Povojna Evropa pa razpolaga trenutno z dovolj močnimi silami, ki so, da ne govorimo o Sovjetski zvezi, v stanju, da torpedirajo ta zasluževalni načrt, če pokažejo dovolj volje in odločnosti. Sovjetska vlada se nikdar ni protivila inozemskim, posebno ameriškim kreditom, v kolikor bi bili ti namenjeni, da bi resnično pospeševali proces gospodarske obnove. Pogoji za dodelitev kredita pa ne smejo biti suženjski. Inozemski krediti tudi ne smejo biti glavno sredstvo obnove gospodarstva, ker glavni pogoj za obnovo so lastne sile in lastni viri kakor tudi izgradnja lastne industrije. Samo na tej osnovi se lahko ohrani neodvisnost dežel pred tujezemskim kapitalom, ki vedno kaže težnjo, da kredite uporablja kot orožje za politično in gospodarsko zaslužnje.

Pogodbe, ki jih je sklenila Sovjetska zveza, so sporazumi, ki imajo prednosti za obe stranki, ki sta pogodbo sklenili, ki nikdar ne predstavljajo kakršne koli atentate proti državni neodvisnosti, proti nacionalni suverenosti pogodbenega partnerja.

Razkrinkanje ameriških načrtov gospodarskega podjarmljenja evropskih držav je brez dvoma zasloga zunanje politike SZ in demokratičnih držav. Upoštevati pa je tuji treba, da je Amerika sama ogrožena od gospodarske krize.

Oficielna radodarnost Marshalla ima tudi svoje posebne vzroke. Če evropske države ne bodo dobile nobenih ameriških kreditov, potem bo povpraševanje teh držav po ameriških produktih padlo. To pa bi pospešilo zaostritev bližajoče se gospodarske krize v ZDA. Amerika pa bo morala popustiti, če bodo evropske države pokazale pripravljenost in vzdržljivost, da odklonijo sramotne ameriške pogoje kredita.

NALOGE KOMUNISTIČNIH PARTIJ

Na koncu govori poročilo še o nalogah komunističnih partij v združevanju demokratičnih, protifašističnih, svobodoljubnih elementov v borbi proti novim vojnim in napadnim načrtom. Razpust Kominterne, ki je bila ustanovljena po vojni, ko so bile Komunistične partije še slabotne, ko med delavskimi gibanji ni bilo povezave, je pod sedanjimi pogoji ugodno vplival. S tem je bil napravljen konec govoričenju in lažem sovražnikov komunizma in delavskega gibanja, da Komunistične partije baje ne delajo v korist svojih ljudstev, ampak na povelj, ki prihajajo od zunaj. Zasluge Kominterne so bile v tem, da je obnovila in okrepila vezi med delovnim ljudstvom v različnih državah, da je izdelala teoretično vprašanja delavskega gibanja pod novimi povojnimi pogoji, da je postavila splošne oblike agitacije in propagande komunistične ideje. Ko so se pa mlade komunistične partije spremenile v množična gibanja, je postala Kominternina nepotrebna. V štirih letih, odkar je bila Kominternina razpuščena, so se Komunistične partije močno okrepile in pojačale svoj vpliv v vseh deželah Evrope in Azije. Vpliv Komunističnih partij ni narasel le v vzhodni Evropi, ampak v vseh državah, ki so trpele pod fašizmom ali nemško-fašistično okupacijo, kakor Franciji, Belgiji, Holandski, Norveški, Danski, Finski itd.

Sedanji položaj pa je pokazal nekatere slabosti Komunističnih partij. Nekateri so razpust Kominterne tako razumeli, kakor da niso potrebne nikakršne vezi, noben kontakt med bratskimi komunističnimi partijami.

Izkušnja pa kaže, da je medsebojna izolacija posameznih Komunističnih partij škodljiva. Komunistično gibanje se razvija v nacionalnem okviru, hkrati pa imajo partije posameznih držav skupne naloge in skupne interese.

Socialisti, ki si prizadevajo, da bi dokazali, da je Kominternina dajala komunistom vseh dežel direktive Moskve, so obnovili svojo Internaciano. Predstavniki različnih krogov, učenjaki, zadržniki, mladina, študenti smatrajo za pravilno, da so v medsebojnem mednarodnem kontaktu, da imajo mednarodne konference in posvetovanja. Komunisti v posameznih državah pa se sramujejo, da bi vzpostavili medsebojne prijateljske veze. Potreba po posvetovanju in po prostovoljni vskladitvi dela posameznih partij je posebno sedaj nujna, ker bi nadaljevanje izolacije slabilo medsebojno razumevanje in lahko dovedlo do resnih napak. Ker velik del vodstva socialističnih strank nastopa kot agentura imperialističnih krogov v ZDA, pripada ko-

munistom posebna zgodovinska vloga, da se postavijo na čelo odpora proti ameriškim načrtom zasužnjenja Evrope, da se vsemu delovanju ameriških imperialistov odločno zoperstavijo. Hkrati morajo komunisti podpirati vse resnično patriotske elemente, ki so pripravljeni, da se borijo za suverenost svoje države. Komunisti morajo biti vodilna sila v borbi vseh antifashiističnih, svobodoljubnih elementov proti novim ameriškim ekspanzionističnim načrtom.

Vedeti pa je treba, da je med željo imperialistov, da bi izzvali novo vojno, in možnostjo, to vojno organizirati, ogromna razlika. Ljudstva sveta nočejo nobene vojne. Glavna nevarnost za delavski razred je trenutno v tem, da ne podcenjuje svojih lastnih sil in ne precenjuje sil nasprotnika. Zaradi tega se morajo postaviti Komunistične partije na čelo odpora proti impe-

rialističnim ekspanzivnim načrtom, proti napadalnosti vseh vrst — državne, gospodarske in ideološke narave — se morajo strniti, združiti svoje sile na splošni antiimperialistični in demokratični platformi in zbirati okoli sebe vse demokratične in patriotske sile naroda.

Če bodo Komunistične partije trdno stale na svojih pozicijah, če se ne bodo dale zastrašiti in izsiljevati, če bodo hrabro stale na straži trdnega miru in ljudske demokracije, na straži nacionalne suverenosti, svobode in neodvisnosti svojih držav, če so v stanu, da se postavijo na čelo borbe proti poskusom gospodarskega in političnega zasužnjenja njihovih držav, pripravljene, da se z vsemi silami borijo za čast in nacionalno neodvisnost, potem se ne bodo uresničili nobeni načrti zasužnjenja Evrope.

Kako naj gnojimo

Po vsej pravici mislimo predvsem na gnojenje, kadar nanese govor na zvišanje in izboljšanje kmetijskega pridelka, kajti izkušnja uči, da je več kot polovico uspeha pri kmetijskih sadežih pripisovati pravilnemu gnojenju, drugo polovico šele boljšemu semenu, obdelovanju zemlje in oskrbovanju rasti.

Pripominjam pa, da bo mogoče pri nas urediti gnojenje uspešno šele takrat, ko bodo spet na razpolago — kot v vseh sosednih državah razen v Italiji — po primernih cenah tudi umetna gnojila.

Izkušnja je namreč pokazala, da so imeli od gnojenja največjo korist oni kmetovalci, ki so poleg naravnega domačega (hlevskega in zelenega gnoja ter gnojnice) uporabljali tudi umetna gnojila.

Hlevski gnoj in gnojnica sta dragoceni temeljni gnojila, s katerimi dodajamo zemlji črnino (humus) in bakterije (gljivice), torej živo snov. Razen tega pa dobivamo rastlinam z njima še redilne snovi: dušik in kalij. Če navedeni gnojili ne vsebujejo zadosti ali sploh nič tretje najvažnejše snovi fosforne kisline, je temu pač odpomoči. To je z dopolnitvijo naravnih domačih gnojil s superfosfatom, tomaževo žlindro, kostno moko itd.

Pri nas na Slovenskem Koroškem, smo tudi v normalnih časih in razmerah gnojili žitu pretežno le s hlevskim gnojem. Posledice tega enostranskega, mogoče celo prebohofnega dovajanja dušika je bil prebohoten razvoj posevkov

v jeseni, nato poleganje, napadenost porji in pozno dozorevanje. Primeren dodatek fosforne kisline s 150 kg superfosfata ali 200 do 250 kg tomaževe žlindre ali kakim drugim fosfornim gnojilom na enem oralu bi vplival izravnilno, bi pospešil razvoj klasja in latja, utrdil stebela ter dvignil pridelek na zrnu.

Isto velja tudi za jarine, za katere je priporočati posebno lahko raztopni superfosfat, ki predvsem pospešuje tudi dozorevanje. Superfosfat plitko zaorjemo ali zabranjamo. Kjer za jarine primanjkuje hlevskega gnoja in se ta zaradi počasnega delovanja sploh ne priporoča, dajmo še druga umetna gnojila in sicer kalijeve soli približno 75 kg in dušičnatega gnojila 50 do 100 kg na oral. Za kalij je posebno hvaležen ječmen, za dušik, tudi v najmanjši količini, oves.

Še važnejši kot pri gnojenju s hlevskim gnojem je izpopolnilni dodatek fosforne kisline pri gnojenju z gnojnico, ki ne vsebuje skoraj nobene fosforne kisline. Gnojnico uporabljamo predvsem na travniških. Toda če je ne spopolnimo s fosfornim umetnim gnojilom, pridelamo manj slabše krme, ki vpliva posebno neugodno na telesni razvoj živali in na molznost. Razen tega zaplevelimo travišča sčasoma tudi z različnimi zelišči, ako gnojimo enostransko z gnojnico. Na 100 litrov gnojnice dajmo zato vedno tudi 2 do 3 kg superfosfata.

Dovajanje fosfornih gnojil zemljinam nudi to prednost v primeru z drugimi umetnimi gnojili, da nam fosforna kislina

na ostane na razpolago tudi za bodoče, ako se pri enem sadežu ne izrabi. Fosforna kislina se namreč v splošnem ne izpere in ne porazgubi v spodnje plasti. Sicer pa superfosfat učinkuje polno samo eno leto, dočim ostala fosforna umetna gnojila delujejo po več let.

Tudi apnenje (apno za gnojenje je bilo doslej v povojnem času tudi pri nas še dobiti) posredno ali neposredno izboljšuje pridelke ter bi se to moralo vsako tretje ali četrto leto predvsem na težkih, bolj kislinskih zemljiščih, ponoviti v količini 400 do 1000 kg na 1 ha. Pa tudi lahka, tako imenovana apnenčasta zemljišča, ki so nastala iz apnenca, so čestokrat bolj revna na apno kot zemljinje, ki so v praalpah. Stalne padavine izpirajo namreč rastlinam dostopno apno v spodnje plasti, v katerih koreninam čestokrat ni več dostopno. Zato dovajamo tudi našim apnovitim zemljiščem apno. Pomanjkanje tega spoznamo na podlagi preizkušnje s solno kislino. Ako polijemo zemljo s kislino in ako je v zemlji zadosti apna zašumi. Če apna ni, zemlja ne zašumi.

Tudi z navadno soljo se da ugotoviti pomanjkanje apna v zemlji. Sicer nam pa že rast in razširjenost nekaterih rastlin pove, če je v zemlji dosti apna in če je kislina.

Pripominjam še, da hlevski in zeleni gnoj damo v prvi vrsti in v izdatnejši množini okopavinam (krompirju, pesi, repi, koruzi itd.) in bi ozim. žitom dali naravni domači gnoj šele, če so okopavine že v zadostni meri preskrbljene z njim. Na naprednih kmetijah dajo hlevski gnoj sploh v prvi vrsti okopavinam, v drugi vrsti traviščem in menjalnim pašnikom in na tretjem mestu ostanek šele žitom.

Okopavine, ki so, kar se tiče porabe gnojil, pravi požeruhi, potrebujejo za spopolnitev gnojenja s hlevskim gnojem predvsem dušičnatih in kalijevih umetnih gnojil, manj pa fosforja.

Ako smo dali okopavini poleg hlevskega gnoja na oral (joh) 100 do 150 kg dušičnatega umetnega gnojila in 125 kg kalijeve soli, ji damo še 100 kg superfosfata. Mešana umetna gnojila, ki vsebujejo vse tri redilne snovi (dušik, kalij in fosfor) moramo naravno trositi v toliko večji količini, po 300 kg na oral.

Ajdi, prosu in leči ter deteljščem dajemo samo fosforna in kalijeva umetna gnojila, deteljščem predvsem žlindro in kostno moko, ostalim trem posevkom pa superfosfat. Kalijevo umetna gnojila

na boljših ilovnatih zemljinah, če hočemo varčevati, lahko deloma opustimo.

Vse naše strokovno razmišljanje in preudarjanje pa bo doseglo svoj popolni smisel šele, ko bodo umetna gnojila spet kot nekdanj na razpolago.

Kočuški.

Smrtonosni pajki

Že stari grški učenjaki so popisali strupene pajke. Človeka in živalstvo so ti pajki hudo nadlegovali s pikom. Učinko tega strupa so bili strašni. Takajki živijo še dandanes, vendar po večini le v Južni Ameriki. V zadnjem stoletju so ti pajki picili okoli 150 oseb, izmed katerih je 12 ljudi umrlo. V Južni Ameriki delajo neprenehoma poizkuse s strupom omenjenih pajkov. Dognano je, da je strup teh pajkov v marsičem podoben strupu strupenih kač. Proti strupu iščejo zdravilnih snovi, ki naj bi strupe v človeškem telesu popolnoma ugonobile, ali pa vsaj učinkovale tako, da ne bi bili piki smrtonosni. Ugotovili so, da zadostujeta že dve stotinki miligrama pajkovega strupa, da ugonobita goloba, sedem stotink miligrama pa uniči miš. Strup nekaterih pajkov najporaznejše učinkuje na mrzlokrvne živali, strup druge vrste pajkov pa uničuje le toplokrvne živali. Nekateri pajki napadajo zato martinčke, žabe in manjše gade. S pikom jih omamijo, nakar jih pojedo, tako da ostanejo od nesrečne žrtve le kosti in koža.

TA TEDEN SE SPOMINJAMO

10. 1941 začetek izseljevanja Slovencev iz brežiškega in krškega okraja. Isti dan je bil konstruiran SNOO (Slovenski narodnoosvobodilni odbor).
11. 1813 jebil rojen Peter Petrovič Njegoš, veliki črnogorski pesnik, avtor »Gorskega venca«, umrl je 1. 1851.
11. 1810 je bil rojen Karel Hynek Maha, najznamenitejši pesnik češke romantike (umrl 1836).
11. 1893 je umrl slavni ruski skladatelj P. I. Čajkovski (rojen 25. 12. 1840).

FRANCE BEVK:

11

KAPLAN MARTIN ČEDERMAC

»Ne trikrat, samo entkrat!« se je Španjut vedro uprl. »In tudi težko nisem čakal. Podpisal pa sem in prigljal tudi, kaj bi tajil. Celo pridigo, ne samo polovico kot ti, Martin. Kaj me tako gledaš? Že vem, kaj misliš. Je že v redu, saj se strinjam. Le ne misli, da nimam glave na pravem koncu. Imam jo. Pa prav zato. Nisem bedak, da bi hodil čez hrib, ko je zložneje po dolini. Vi si nič ne boste prihranili. Prišli boste prav tja, le po ovinku.«

Čedermac ni hotel strmeti v Španjuto, ki je govoril resno, le z izrazom hudomušnosti na obrazu. Res da je čudak, vendar ga je zdaj težko razumel. Da, lahko sta bila enakih misli, a čutila nista enako. Španjut nikoli ni bral slovenskih knjig, ostal je v svojem ozkem svetu: dotaknilo se mu je razuma, a ne tudi srca in duše. Nikoli ni grebel v globino, ni ga bilo groza posledic, ni se vpraševal: Cezar ali Jezus? Moj Bog, kakor da gre le za vprašanje, kod je zložneje, čez hrib ali skozi dolino!

Nastalo je nekaj hipov premolka. Orehovec se je bil s pozornim pogledom ozrl na Potokarja. Ta je držal dva prsta med gumbi talarja in se nervozno

nasmihal v široki, polni obraz z relikmi lasmi nad čelom. Rjave oči so mu gledale, kakor da se mu trdovratno zabadajo v neko misel. Bil je preudarnega, odločnega značaja, Španjutove besede so ga dražile, rad bi jim bil ostro ugovarjal, a je moral igrati vlogo smehtljajočega se gostitelja. Pogledal je Orehovca; ta dan je govoril skozi njegova usta.

»Če bi bili vsi istih misli, trdi kot skala«, je rekel poslednji, »bi nikomur ne bilo treba hoditi niti čez hrib, niti skozi dolino.«

»Pogovoriti bi se bili morali«, je kakor v svojo obrambo vrgel Čedermac. »Se sporazumeti. Pa saj ni bilo časa.«

»Pred leti se nihče ni razgovarjal«, mu je don Jeremija položil roko na komolec. »Pa smo bili kljub temu vsi kot eno, duhovniki in verniki. Res, da so bili časi drugačni, a kljub temu...«

Besede so zvenele kot rahel očitek; Čedermac je pokusil vino, kakor da bi hotel utopiti njihovo grenkobo.

»Misliš?« se je Španjut posmešnil Orehovcu. »Ali jih imaš za tako neumne, da bi tvegali poraz? Jaz jih nimam. Če so se tega znova lotili, so se dobro pripravili. To ni samo punca iz cunj, ampak

ima trdno hrbtenico, le meni verjemite!«

»Kakšno hrbtenico?«

»Ni treba, da vse izblebetam, kar mi je na jeziku«, so se Španjuto zvito svetile oči. »Misli si, kar si hočeš. Daleč ne boš od resnice.«

Noben škof bi ne mogel dati podpisa trdnim glasom.

»Saj ni treba podpisa. To bi bilo preočitno. Saj je še mnogo drugih poti. Tih pristanek, izvijanje, ko bodo prihajale pritožbe. Umivanje rok v slogu Poncija Pilata«, se je Španjut groteskno zvil in zavil oči. »Z obžalovanjem vzamemo na znanje, srce se nam krči, v molitvi se vas bomo spominjali... Konkordat!« je jezno zabundral. »To imate od konkordata, ki ste se ga veselili. Jaz sem bil zmerom proti njemu... Da so nekateri cerkveni krogi istih misli kot politične oblasti, to vem, to sem sam slišal. Tudi Morandini je slišal. Ne, Morandini?«

»Koliko besed je že bilo izrečenih«, je don Jeremija skomizgnil z rameni.

»Bog nam pomagaj!« je Čedermac z vzdihom pretrgal molk, ki je bil nastal; dotlej se ni vtikal v razgovor, le poslušal je z mešanimi občutki. »Vsak naj stori po svoji vesti.«

»Vesti so zelo različne«, se je nasmešnil Potokar. »Ne, Skubin? Kaj praviš?«

Giovanni Skubin je ves čas molčel kadil cigareto in gledal v modrikaste oblčke dima. Temni lasje in košate obrvi so mu podčrtavale ostre poteze obraza. Poslušal je z neopredeljivim nasmehom na ustnicah. Na Potokarjeve besede, ki so bile naperjene naravnost nanj, je naglo dvignil glavo.

»Vesti so različne, pa tudi mnenja so različna«, je rekel razdraženo in ne

všečno skrivil ustnice. »Toda le eno mnenje je pravo.«

»Katero, ako smemo vedeti?« ga je vprašal Potokar s posmehom.

»Da so vse besede o tem le udarci v vodo«, je Skubin zmečkal cigareto in jo vrgel v pepelnik. »Ali je mar od vas odvisno? Ni! Tisoč besed ali nobene, kar je, je, ne da se spremeniti...«

»Kako, da več to tako zagotovo?«

Skubin se je zmedel, se ozrl po obrazih in se krivo nasmešnil.

»Saj ve tudi Španjut, Ali ne? Poleg tega pozabljate, da smo državi dolžni pokorščino. Ali nismo?«

Potokar, ki se je ves čas zadrževal, je zagorel kot slama. Pogovor je bil z zadnjimi besedami, h katerim se je Skubin zatekel v zadregi, zašel na nevarna tla. Previdnejši bi bil molk, vendar se ni mogel več brzdati.

»Mi nič ne pozabljam«, je rekel ostro. »Ti na marsikaj pozabljaš. Po tvojem bi se ne smeli ustavljati zlu? Tudi pokorščina ima svoje meje. Ako ti ukažejo zažgati cerkev, ali jo boš zažgal? Ali je boš? To je pa hujše, ti pravim! Dveima gospodarjema ne moreš služiti. Ta le stori po svoje, sam boš odgovarjal. Nam se ne bo treba zagovarjati pred Bogom, kakor se bodo morali fisti, ki so to zakrivali. Odgovarjali bodo, odgovarjali, le verjemite!«

Skubin je molčal, si prižgal novo cigareto in se zagledal nekam v steno. Čedermac se je ves zagledal vanj, ki se mu je obraz neprestano spreminjal v mračni svetlobi nastajajočega večera. Saj ni bilo prvič, da se je tako zagledal vanj, kakor da hoče razrešiti neko uganoko. Po materi sta si bila v oddaljenem sorodstvu, kot dijak je bil ves neprera-

V pristaniščih sredozemskega morja

Sovjetskega človeka v Ameriki odbija gonja za denarjem, kar je izredno značilno za ameriško življenje, brezdušen odnos do ljudi in naduto ponašanje pred tuji. Prijetna je zavest, da je vse to, kot tudi poletna soparica, šum in hrup New-Yorka, daleč za teboj.

V pristanišču se pripravlja za povratek v domovino sovjetski parnik »Pobjeda«. Tamkajšnje formalnosti so kaj enostavne. Na vsak način moraš podpisati, da ne odnašaš s seboj vrednosti v predmetih, ki bi presežala petdeset dolarjev in da nimaš pri sebi več kot tri puške.

»Pobjeda« je zasidrana ob velikem skladišču. Posadka se vkrcava na palubo naravnost z balkona drugega nadstropja.

Parnik je velik, čist in na njem se počutiš kot doma, kajti obkrožajo te sovjetski mornarji. Na parniku je nekaj salonov in prostorna dvonadstropna restavracijska dvorana. Na ladijski krmi je vzdani bazen za plavanje. Potniki so se kaj kmalu razšli po palubah in napolnili salone. Otroci vseh velikosti so tekali po palubi. V restavraciji so postregli s prvo večerjo.

Iz New-Yorka do Gibraltara je 6000 kilometrov, »Pobjeda« je to razdaljo prevozila v desetih dneh. Pred Gibraltarjem nas je zajel morski vihar. Valovi so dosegali ograjo in pljuskali na palubo. Razpenjeni in sikajoči valovi so udarjali ob parnik. Spretni del ladje je včasih zrastle nad vodo, kot bi odskočil iz razburkane sinjine. Veter se je lovil v jadrne prečice in premetaval ladijsko orodje. Če si dalj časa zrl na mimodriveče valove in nato pogledal po palubi, se ti je zazdelo, da se nekateri njeni deli hitreje, nekateri počasneje sučejo v nasprotno smer. Teh očesnih prevar se ne moreš iznebiti.

V polnem teku smo dohiteli enega izmed naših parnikov. Presrečno srečanje! Obe ladji sta razvili zastavo in štirikrat zahupali v pozdrav.

Morski vihar je pojenjal. Razdrobljeni valovi so se spajali v večje in mirnejše. Morje se je pričeno rahlo pozibavati.

Ponoči smo opazili portugalski svetilnik na rtiču San-Vincente. Komaj so se zjutraj potniki zaradi preživelega viharja pozno prebujali, že se je pred nami razgrnilo afriško obrežje Tanger. Kmalu nato smo opazili špansko obalo.

Cona Tanger je zaradi svojega zemljepisnega položaja ob vhodu v Gibraltar že od nekdaj predmet nasprotij med Anglijo, Nemčijo, Francijo in Španijo. Spor so zaključili s kompromisno rešitvijo. Tanger je postal mednarodna, nevtralna cona. V juniju 1944. leta se je Tangerja polastil Franco. Izkoristil je evropsko vojno. Po zlomu fašistične Nemčije je moral Franco odpoklicati svojo vojsko iz te cone, ker so to zahtevale zavezniške države. Sedaj se je tu ustanovila mednarodna uprava, v kateri tudi poleg drugih odločata ZSSR in ZDA.

Mesto Tanger je štelo pred vojno kakšnih 50.000 prebivalcev. Obsega staro arabsko mesto in novo — evropsko. V tem delu so razmeščeni upravni uradi, banke in poslaništva.

V Gibraltarju je bilo zasidranih mnogo ladij. Že ob vstopu občutiš izredni pomen te mednarodne vodne poti v trgovini vseh narodov. V prelivu je bilo vetrovno. Nad vodno gladino si videl deifine in leteče ribe.

Ožina se razširja. Na zeleni afriški obali vidiš Ceuto. Tu se je pričelo 18. junija 1938. leta iz španskega Maroka vkrcavanje fašističnih upornikov za Španijo.

Na bližnji evropski obali leži majhno špansko mestce Alkeseiraz. Tu vidiš stare okope, svetilnik, katoliške cerkve in enonadstropne, obledle zgradbe. Tu se je 1906. leta več kot tri mesece vršila konferenca, sklicana zato, da bi rešila maroško vprašanje. Imperialistične države so pritrvarjale se priznale le formalno neodvisnost Maroka, ker si ga pač niso mogle razdeliti med seboj. Po končani konferenci se je vnela še trdovratnejša borba za Maroko in se zaključila z zmago Francije.

Kmalu zapluje »Pobjeda« v angleški del Gibraltara — v bazo britanske mornarice. To je skala, ki je od vrha do obale utrjena z vojaškimi bunkerji, letališči, radijskimi postajami in je podobna veliki križarki, ki čaka, vsako minuto pripravljena, da zdrsi z obale v boj.

»Pobjeda« je zaplula proti drugemu koncu Sredozemskega morja. Dolgo se še dviga nad morjem vzhodni greben gibraltarske skale, oblite z betonom. Po morju pluje angleška križarka z dvema letalom na krovu. Na obzorju so se risali jambori in dimniki različnih ladij. Morje je bilo kot osamljeno. V naslednjih dveh dnevih je drsela »Pobjeda«

vzdolž goratega in pustinskega obrežja pri Alžiru in Tunisu. Če smo se približali obali, smo zapazili v skalah razvaline starih utrd. Čez noč pa je »Pobjeda« zapustila severno afriško obalo. V daljavi so poslednjič migljali afriški svetilniki.

Zjutraj je ležal pred nami otok Pantelerija. Ugasli ognjenik se dviga 836 m nad gladino. To je nekdanja italijanska pomorska trdnjava. Na zahodni obali otoka leži pristanišče z mestom. Na severnih gorskih pobočjih gora se belijo naselja.

(Dalje)

Nekaj o rižu

Dandanes prav za prav riža, divje rastoče rastline, niti ne poznamo več, vemo le za njega bližnje in dalnje sorodnike; tudi ne vemo, kje je njegova prava domovina, kje je rasel divji — preden si ga je človek udomačil in ga razvadel na svojih njivah. Sklepa pa se, da so prvi ljudje, ki so ga gojili, živeli v severo-vzhodni Kitajski in od tam je šla njegova pot okoli zemeljske krogle. Že v davni so ga zanesli na japonsko otočje in prav tako tudi v davni v Indijo. Iz Indije so si ga prinesli prebivalci Perzije in ga gojili na svojih tleh in odtod je prišel k sosedom v deželo Eufrata in Tigrisa. Šele od tam pa na zapad k prebivalcem Evrope. Ko je Aleksander Veliki na svojem velikem pohodu proti vzhodu šel skozi te dežele, so Evropejci in narodi kulturnega Sredozemlja, razen redkih izjem prvič videli in jedli riž. Presadili ga takrat niso v Evropo, le spoznali so ga, in v cesarskem Rimu, ki je bil znan, da je znal ceniti, kar je bilo namenjeno žolodcu, riž ni bil znan kot jed, marveč le kot dragoceno in redko zdravilo, ki je prihajalo v Rim z indijskimi dišavami.

Po razpadu države in v času burnih dob, ki so temu sledile, so Evropejci pozabili na riž. Priklicali so ga na dan spet Arabci, ki so ga zanesli v Evropo, ko so začeli iz svojega polotoka osvajati svet; v svoje nove dežele so presadili razne koristne rastline, ki so jih gojili doma ali pa so jih spoznali na poti svojega osvajanja. Na riž so naleteli v Mezopotamiji, v dolini rek Eufrata in Tigrisa in se z njim sprijaznili tako, da so tudi sami težko izhajali brez njega. Ko so

Arabci zagospodarili Egiptu, so ga sejali ob Nilu, kjer je odlično uspeval; zasadijo so ga tudi v Španiji. Riž je postal Evropejec po zaslugi Arabcev. Riževa polja na Balkanu so pa v glavnem nasadili Turki, ki so prinesli riž iz svojih azijskih pokrajin. V Italijo, ki ima danes izmed vseh evropskih držav največ riža, je prišel sorazmerno pozno. Tja so ga prinesli španski vojaki cesarja Karla V. Tudi v južni Franciji so poskušali, pa stvar ni predobro uspela in so jo opustili. Od evropskih držav goji še riž Sovjetska zveza. Vendar izvažata riž le Italija in Španija.

SMEJMO SE

SREČA V NESREČI

»Rečem ti, še sreča, da so ustanovili BHS; sicer bi bilo še slabše.«

»Kako to misliš?«

»E, če bi ne bilo BHS-a, bi bilo pač več nacisov.«

VELIKE POPLAVE

Iz vseh krajev sveta poročajo o strahotnih poplavah. Reke in morja so prestopile bregove. Dolgo niso mogli ugotoviti vzroke te elementarne katastrofe. Sedaj so pa le dognali, da je temu vzrok Marshallov plan, ki je padel v vodo.

KDAJ BO KONEC NOVIH ŠILINGOV?

Iz avstrijskih finančnih krogov se je zvedelo, da bo konec tisk vedno novih bankovcev zanesljivo tedaj, kadar bo zmanjkalo papirja. Kaže pa, da je pri tej stvari nastala nova nerodnost.

Spričo padca vrednosti šilinga in pomanjkanja papirja bo namreč papir kmalu skoraj že več vreden v surovem stanju kakor pa pretisku kot bankovec. Zato se finančni krogi resno ukvarjajo z mislijo, da bi nov bel papir uporabljali za plačilno sredstvo.

Izdajatelj, lastnik, odgovorni urednik lista: dr. Matko Scharwitsl, Wien XVI, Ottakringstrasse 83. — Glavni urednik: dr. Franc Zwitter. — Uredništvo in uprava: Wien IV, Waaggasse 6/II. Telefon B 21-5-50. — Podružnica uprave: Celovec (Klagenfurt), Völkermarkterstrasse 21/L. — Tiska: „Globus“, Zeitungs- Druck- und Verlagsanstalt G. m. b. H., Wien I, Fleischmarkt 3—5.

čunljiv in nemiren, njegovi pregreški so bili take narave, da so vzbujali skrb in boglečine. To vihravost je Čedermac dobrohotno pripisoval mladosti. Se bo že unesel. Pa se ni. Stokrat ga je učil; poslušal ga je, vetrnjak, a se je nato vselej obrnil po močnejši sapi. Bil je kot goba, željno je vsrkaval vnanje vplive. Zadnje čase so mu o njem prišli čudni glasovi na uho; menda je to slutil in se ga je izogibal. Med tovariši ni bil priljubljen; ta dan ga niso smeli prezreti, ker je bil bližnji sosed... Ko ga je videl tako osamljenega, vase zakrknjenega, ki je venomer otrinjaval cigareto, se mu je zasmilil.

»Zvan! Zakaj te nič več ni k meni?« mu je ponudil besedo.

»Saj nikamor ne hodim.«

»Nikoli te ni doma«, je Potokar dvignil prst. »Otroke nosijo k meni h krstu.«

»Le enkrat se je to primerilo.«

»Zmeraj si v mestu. Ali nisi?«

Zdelo se je, da je Skubin za trenutek pozabil na nejevoljo, lahkomiselno se je nasmihal in molčal. Gospod Martin se je igral s tobačnico in ga spet strmo motril izpod čela. Pogovor je bil s tem zašel v novo smer, besede so letele od vseh strani, vse so bile merjene na Skubina... Da je cavaliere Zanetti njegov prijatelj, s katerim vse dni posedava v mestu. Ali ni bil ta pneveril denarja revežev, ki mu je bil zaupan? Da. Njegovi sorodniki so morali globoko seči v žep, njihovemu vplivu se mora zahvaliti, da je še ostal v bančni službi. Izgubil pa je ugled, izogibljejo se ga kot garjavega psa, izključen je tudi iz stranke... Skubin se je le nasmihal, kakor se nasmihala lahkoživec, kadar mu našteva-

jo ljubezenske pustolovščine, vendar mu je grozeč blešk goret v zenicah. Čedermac je neugodno občutil ostro napetost in razdraženost med gosti... Kakor da je to s prejšnjim v tesni zvezi, so omenili tovariša, ki je dobil neko razpisano mesto. Kljub temu, da ga je bil nekdo grdo obrekoval pri politični oblasti, kakor je nenavadno ostro poudaril don Jeremija.

Ob teh besedah je Skubin izgubil nasmeh, vrgel ostanek cigarete na tla, ga potepal in se dvignil, kakor da odhaja. Tedaj je zazvonilo Zdravo Marijo. Pomračilo se je bilo, med stene je legla gosta senca; zdelo se je, da v nji trepetajo glasovi zvonov, ki so bučno odmevali zaradi bližine.

Dvignili so se tudi ostali gostje in glasno molili za Potokarjem. Potem niso več sedli. »Midva imava nekaj časa skupno pot«, je rekel don Jeremija Čedermacu.

»Ti ostaneš, se je oglasil kurat. »Ti in Orehovec. Samo za kratek razgovor.«

»O!« je vzkliknil Španjut. »Skrivnosti?«

»Ne, ne!« je hitel Potokar. »Morda pa tudi«, se je vedro zasmel.

Španjut je naglo odšel skozi vas. Čedermac in Skubin sta še nekoliko postala v svetlobi, ki je padala skozi okna sosednje hiše. Preko pobočij je bila že legla gosta tema, med oblaki so se svetile redke zvezde. Skubin je bil molčeč, po vsem videzu zagrenjen in jezen. Ali mu ni bila po poslednjih Morandinih besedah stopila solza v oči? Iz sramu ali onemoglega srda? Čedermaca je ganila. Bil je takega stvarjenja, da je težko gledal kakega človeka v vsej njegovi ponižanosti. Saj morda ni slab, le

tako nepreračunljiv. Da bi se do konca zresnil in pogledal vase!

»Midva imava vsak svojo pot. Pa se kaj oglasi.«

»Bom.«

»Saj se ne boš.«

Skubin je molče odšel med hišami. Čedermac je nekaj trenutkov gledal za njim. Ko mu je izginil izpred oči, je zganil z rameni, nato je s sklonjeno glavo krenil proti Vrsniku.

*

Gospod Martin se je potrj vračal domov, zlepa ni bil tako nezadovoljen sam s seboj. Vso pot, ki jo je sam samcat prehodil skozi temo, se je mučil v svoji občutljivosti. Po tisti polovici pridige ga sodijo? Zdelo se mu je poniževalno, da bi jim navajal svoje nagibe, jim povedal, kaj je sklenil pri sebi. Želja, da bi v odkritem razgovoru našel opore, se mu ni izpolnila. No, saj je razumel, vpričo Skubina, ki mu ne zaupajo, niso marali predaleč. Pa saj tudi njemu ne zaupajo. Potokar je pridržal Morandinija in Orehovec, njega je prezrl. Zaradi njegove pol pridige? Zaradi njegovih zvez s Skubinom? Zaman je stikal za jasnim odgovorom. Žalilo ga je v dno duše.

Občutil se je grenko osamljenega, še nikoli tako kot ta trenutek. Zažejalo ga je, da bi se na koga oslonil in se mu vsaj malo razodel. Če bi ne bila noč in bi mati ne bila tako daleč, bi odšel naravnost k nji... Ne, ne! Saj bi jo samo preplašil.

Bil je že pred cerkvijo, ko je opazil nekoga, ki je prihajal od kaplanije. Bil je tako zaverovan v svoje misli, da mu je le kot iz sanj odgovoril na pozdrav. Že je bil mimo njega, ko se je ustavil in

se v gostem mraku ozrl za njim. Kdo? Zef Klinjon?

Ni odšel v izbo kakor ponavadi, stopil je naravnost v kuhinjo. Katina je sedela za mizo in brala; dvignila se je in malce zmedena obstala pred njim.

»Ali je bil Zef tu?«

»D-da.«

»Ob tej uri? Kaj je hotel?«

»Pa tebi je vprašal.«

»Po meni je vprašal? Pa je šel mimo in nobene ni rekel.«

Katina je skomizgnila z rameni in se obrnila k ognjišču. Čedermac se ni dlje bavil z mislijo na Zefa; vprašanja, ki so ga trapila vso pot, je še nadalje mozgal v sebi.

»Ne bom večerjal«, je spregovoril. »Ne pripravljaj! Nisem potreben. Kavo mi daj! Ne, rajši mi daj vina! In se je zopet popravil: »Ne, kave! Skodelico kave.«

Sestra ga je začudena pogledala. Kaj mu je?

»Ali naj ti ponesem v izbo?«

»Ne. Tja mi postavi! Na mizo.«

Odkar je bila mati odšla od hiše, se je le poredko zadrževal v kuhinji. Ta večer pa mu ni bilo do samote; bal se je je. Hotelo se mu je bližine kake druge, pa čeprav je to Katina. Z rokami v žepih je hodil po prostoru, naredil nekaj korakov, že je trčil v okajeno steno. Bilo mu je, kakor da se lovi s svojimi senco, ki mu je uhajala pod nizki strop.

Katina mu je postavila kavo na mizo in zopet sedla. Čedermac se je ustavil, srebrnil požirek in se zagrj v sestro.

»Kaj pravijo ljudje?«

»Kako — kaj pravijo?«

(Dalje)